

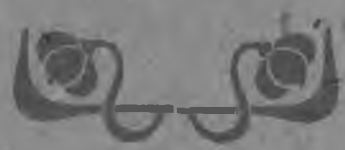
~~ИП 29 А~~
4

2570 б.ш.

«Стамуывса пролетаріјас, ӧтутчӧј!»

ОРЫМ

Комі-јӧзлӧн
журнал

1 №

1926

Сыктывдін-к а р.

ЈУӨРТАС.

Редактсияһаң	1	лїстбок.
Өкмыс воһн. Мїһн	3	"
Комунїстҗаслһн велөдчһм. Булышев	13	"
Богтчамөҗ комїөдан уж-бердө. Комї-Мїшө	16	"
Лөгөдчөҗ Сөветҗасө бөрҗг-кежлө. К. Н.	17	"

Мїжан өктын:

Җемлемерөн вїҗму-җуклөм-уж нуөдан. С ф. К.	21	"
Кыҗї крестаналы быдтыны бур-мөс. Истомїн А.	23	"
Курөг-төвҗөдөм. Комї-Мїшө	27	"
Воҗдөр і өнї. Өпїм-ныв	29	"

Мїжан коператсїҗа:

Панлам сорнї коператїв-җылыг	31	"
Мыҗ колө вөчны	32	"
Кыҗї отсавны гөһ-җөзлы коператївө пырны. Роч	33	"
Коператївҗаслһн ас-костын да җөз-костын велөдчан-җуг- дөдчан-уж. Комї	33	"
Мыҗ вермас вөчны лөк-прїкадщїк. Парма	35	"
Кыҗї бурмөдны вїҗму-ужалыг-төварїшцествоҗаслыг ужсө. А. Попов	36	"
Мыҗ-гурө поснїторҗас	39	"

Комї-гїҗөдчукөр:

1917— ⁹ ОКТАБР —1926. Спїра-Прокө	43	"
Мед паскалас, шыһалас „Ордым“ І. Гїмаков	44	"
Комї-аңлы. Спїра-Прокө	44	"
Велөтчөм. Іву-Васїл	45	"
Сортөвөҗ-лезөм. Ічөт-Іван	47	"
Коңөр-нывлөн сылөм. Бїҗа-өҗыр	48	"
„Нїнөм абу“ лїбө „го-сїкас“. (вїст). Ічөт-Іван	50	"
Алїмент-частушкаҗас. Југ	54	"
„Регыд нырвомад рабышта“ (вїст). Ічөт-Іван	57	"
Воҗө—җонҗыка да бурҗыка! А. Чард	59	"

Крестыанский журнал на коми языке. Орган Коми Обкома ВКП (б.)

№ 1 — Октябрь — 1926 год.

Устьсысьольск. Набережная, 41.

НЖ Коми
1-1

Ставмуывса пролетаріјас, օтутчօј!

ОРДЫМ

Комі-јօзлы журнал

Лезօ ВКП-лօн Обком

быд-тօлысын օтчыд.

1 №.

— Сыктывдін-кар. —

1926 во.

Р е д а к т с і ж а с а ң.

Өкмыс во колі Сօвет-власт лօбмсаң... Өкмыс во-сајын Россі-јаса робочей да крестана бօстисны ас-кианыс олօмсօ да бօстисны асныс аслыныс выл-олօм дорны.

Өкмыс во-сајын комі-јօз шօщ бօстчис лօсօдны аслыс выл-бур олօм. Комі-јօз тајօ војаснас јона воқօ тувтчис.

Быд-јօзлы тајօ выл-олօмсօ лօсօдігօн јона отсасօ печатней гижօд (газетјас, журналјас да нигајас). Гижօд-пыр мі велօдчам ас-ыным овмօс кыпօдны, буржыка олօмнымօс лօсօдны. вежօрнымօе еуемօдам, тօдмօдам асланым олօмօн мукօд-јօзօс, тօдмалам олօмсօ мукօд-государствоса војтырмыс і с. в.

Сօмын колօ, мед гижօдыс вօлі ас-гօгօрвоана-кыв-вылын. Міјан, комі-јօзлօн, օнօң зев-на еща вօлі комі-кыв-вылын печатней-гижօд: быд вежоннын петօ вօлі օтї нумер газет да быд во петօ вօлі 10—15 золанік комі нига.

Газетад он вермы быдтор-јылыс лучкі гижны—газетад куза-гижօдјасыд оз тօрны; сесса газетыд регыд косаслօ, вошласօ.

Торја нигајас быдтор-јылыс օгօ-на-жօ вермօ օні лезны—гօ-лօе-на мі.

А гижны колօ унатор-јылыс дај кузжыка да лучкіжыка.

Січкօ, օні-кежлօ комі-јօзлы зев колантор—кор-сурօ (быд тօ-лысын) лезны шօркօд-дем-нига-ыждаօн комі-журнал. Сетчօ мед вօ-лі коміօн гижօма комі-јօзлы, комі-крестаналы уна-колантор-јылыс да бура-лучкіа.

«Ордым»-журналым міјан тащօм-код і лօй.

Сетөн пондам гижны со-мыј-јылыежык:

1) кушма мунө олөмыс да вьль-бур-олөм дорөмыс Совет-Республикажасын да мијан Областын; кушом гырые-ужјас талун-кежлө да аски-кежлө сулалөны комунист-партия-возын да став ужалые-јөз-возын.

2) Кушма олө мијан ект да кызи сетөн олөмсө да овмөссө ретиджык да кокниджыка бурмөдны-лептыны: вичму-ужалөм бурмөдөм-јылые, бура скөт-визөм-јылые, вөралөм-јылые, быдеама мукөд ектса-ужјас-јылые; виеөмјасые бурдөдчөм-јылые да виеөмјасые-вигчөм-јылые; вьль-ногөн олөм лөсөдөм-јылые, велөдчөм-југдөдчөм-јылые да уна мукөдтор.

3) Кушом колө мијан ектјасын коперативјас, төварішщество-јас да мыјөн најө бурөе, мыјла најө колөны; кызи бурмөдны-наекөдны налые ужсө.

4) Мыјла колө комі-литература (комі мича-гижөдјас), кушом литература мијан ем-нын, кызи колө бура-мичаа гижны коміөн, кушом ужјас КАПП возын, кызи да мыј вөчөны комі-гичыејас да КАПП, кызи најө аслае-мича-гижөдјаснае комі-јөзсө гажөдөны да чуксалөны возө, бур-олөмлаң.

5) Мыј-сурө-јылые поснидик гижөдјас.

Тажө ставые зев колантор комі-јөзлы, комі-кресаналы, комі-ектса робочникјаслы... «Ордым»-возын зев ыжыд уж. «Ордым» оз вермы уна пөлза вајны, оз-кө сетчө пондыны гижны мијан возмөстчыејас да возынжык-муные-војтыр: велөдчөм-јөз, олөмсө-бура-төдчыејас, вьль-олөм-вөсна төждыеые-војтыр, комі-гичыејас да му-бердын-ужалые кресана.

Өні мијан тырі 9 во Октабрса-револутејасаң. Јона быдмим тајө 9 вонае, јона возө тувтчим вьль-бур-олөмлаң; јона уна вөчим асыным-овмөс-лептөм-куча да вежөр-еуемөдөм-куча; јона уна комі-гичые неті тајө 9 воөн, јона најө сад-мөдисны асланыс мича-гижөдјаснае комі-јөзсө да чуксалисны-отсалисны налы тувтчавны возө, бур-олөмлаң.

Асланым комі-журнал-пыр, **ордымөд**-моз, нөнта өдјө да чорыда, Ленин-индөдјас-серті да комунист-партия-бердө топөдчөмөн, пондам комі-јөзсө нүөдны возө, вьль-бур-олөмө.

Чуксалам комі-војтырөс, лыддыны асыныд журналтө!

Чуксалам быдөиөс гижны журналө!

ӨКМЫС ВОӦН.

Уна го-во комі-војтыр олісны роч-сар да озыр-јӧз кіпод-улын. Быд-ногӧн најӧ ҫікујтчісны, нар-чїтісны пемыд-војгыртӧ. Соыдлун ужалыг-јӧзлы ез тыдовтчыв. Черанҗас-моз вӧлі кӧласӧмаӧс крес-тана-гылі-вылӧ озыр-чукӧр.

Ӧті-мӧд сбой-гӧлӧма-мортҗас јона вермаглісны саркӧд. Сувт-лывлісны сылы паныд і быдса комі-гїктҗас. Сӧмын выныс ез тыр-мыв. Быдса гїктҗас сотӧмӧн, лыжлӧмӧн да Сїбырӧ ыстӧмӧн вӧлі вїр-јуыгҗасыд бырӧдӧны мїжанлыг бурлуң-коргӧмтӧ. Лої-тај чӧв-у-лыны, чукӧртны воӧд ассыным вынтӧ.

МУКӧд-ГОРҢИА УЖАЛЫГ-ЈӧЗЛӧН ОЛӧМ.

Гӧкыд-олӧмыс ез вӧв сӧмын мїжан. Роч кресҗанатӧ ез-жӧ ма-лавны да выјӧн вердны помешчїкҗасыд. Став ужалыг-јӧзыс му-пагта дыр-нїн олӧны чорыд-кабыр-улын. Лӧгыда, гажаа олӧны сӧ-мын озыр-чукӧр да најӧс кыпӧдыгҗасыс. Ужалыгҗаслӧн кїгелс ны-лӧмыс, гїнваыс, вїрыс быд пелӧсын. Мукӧдлаын мї-моз-жӧ мунїс вермагӧм озыр-јӧзкӧд. Медга јона вермагїсны робочейҗас. На-пїҗын регыдҗыка артмїс ӧтувтчӧмыс, ӧдјӧжык содї выныс. Важӧн-нїн ро-бочейҗас шедӧдӧны выль-олӧм, кыјӧдӧны путкыльтны капїталїстҗасӧс. Мед кокнїдҗык вӧлі вермагны, робочейҗас лӧсӧдалїсны партїјаҗас да профсоюзҗас. Сӧмын уналаын тајӧ партїјаҗаслы дыр ез сур вег-кыд туж. Сенї торкїсны ужсӧ лок-јуралыгҗас, кодҗас сулалӧны вӧлі озырҗас-дор. Мед-воҗас ез-на вӧвны комунист-партїјаҗасыд. Ӧнӧҗ-на ас-пемыд-вӧснаыс уна мукӧд-муса робочейҗас пырӧмаӧс сещӧм партїјаҗасас, кӧнї јуралыгҗасыс пӧрјӧдлӧны, ылӧдлӧны робочейҗасӧс, нуӧдӧны најӧс важ-олӧмас.

КОдї МІЖАНЛЫ ОТСАЛІС МЕЗДЫГНЫ.

Роч-му-звыса робочейҗас сїҗ-жӧ дыр-кодҗ вермагїсны саркӧд да озыр-војтыркӧд. Налы вегкыд-туј індіс комунист-партїја, кодӧс быд-

тіс, жонмөдіс, пагкөдіс Лёнин-жорт. Лёнин велөдіс робочейжасөс топыда отувтчыны крестанакөд да мөд-сорнѳа ужалыг-жөзкөд. Комунист-партия Лёнин-велөдөм-серти вескыда, кешлытөг нуөдіс мианөс револютсиялан. Ужалыг-жөз дырөн-регыдөн адзисны, мыж сомын

комунист-партия вермас петкөдны выльту-жылы. Сар-дырга война жона өдзөдіс револютсия-сувтөдөм-кад. Секи-нын быдөнлөн гинжасыс воггисны.

Робочей да крестана кажалисны, мөвпыштисны—мыж-вөсна мунө тајө войнаыс, кодлы сижө колө. Кујим во мунис война. Олом кутис киггыны, унамиллон-мортөс вијисны, ранитисны, воштисны калекаө, а војналөн некөн-на помыс оз тыдав. Тази став ужалыгжас воисны пикөз. Некушөм жугыд ез кут воын тыдавын. Секи став робочей да крестана бура отувтчөмөн сувтисны, шыбытисны 1917 воын сарөс, путкылтисны важ-олом. Сы-бөрын регыд, октабр-толыгын ужалыг-жөз мырөдісны озыржас-кипод-улыг власт, став пабрик-заводжас да вижмујас. Секи шеди вөла и

мижанлы, коми-жөзлы, секи воггис ми-воын выльту-жы.

КУЩОМ ПРАВА ВАЈИС МИЈАН-РЕВОЛУТСИЈА.

Октябрса-револютсия зикөз путкылтис важ-оласног, гетис став права да вөла ужалыг-жөзлы. Быд аслас-сорнѳа-жөзлы совет-власт гетис откоф-права. Быд аслас-сорнѳа-жөз өни вермасны торјөдчыны да ас-ногөн овмөдчыны. Öни оз поз жмитны некушөм посни мөдкывжа-војтырөс. Совет-власт гетө отсөг овмөс-кыпөдигөн да велөдчигөн сещөм-жөзлы, коді колөма бөрө. Вывти жона важөн мианөс нартитлисны. Быд-ногөн ескө волі мыргө коми-мортыд, да сомын весшөрө бертө асгыс-вынсө. Öни ковмас мијан котөрөн вөтөдны мукөдөс воынжык-муныг-жөзөс.

МЫЈАС АРТМАЛИС ÖКМЫС ВОÖН.

Коми-жөзлы өни гетөма автономија. Колан-тулысын тыри вит-во тајө автономија-востөмганыс. Мај витөд-лунө 1921 воын чужис коми-жөзлөн аслас-олом. Ас-киөн, ас-вежөрөн, Лёнин-щөктөмјас да бурзидөмјас-серти ми дорам бур-оласног. Воыг-воө мијан крестана мунөны возө, бырөдөны пемыдлун, жонмөдөны асгыныс овмөссө. Кыпто областувса-овмөс-лептан заводжас.

Октябрса-револуцсиягаң колмӱ өкмыс во. Мынӱ тајӱ војаснас codi? Кытјас мӱ мунӱм воӱӱ? Виӱӱдлам виӱму-ужалӱм. Војна-бӱрын тајӱ уж јона торкылис. Мукӱдлаын кутлисны кӱзавны сӱмын жын мујассӱ. Турун сӱз-жӱ омӱла чукӱрталисны. Ужалан-кијас вӱли оз тырмыны. ӱкмыс во бӱрын доза гырыга воковтӱм воӱӱ.

ВИӱМУ УЖАЛӱМ.

1912 воын вӱли наңјас да пуктасјас-улын 29,151 десатина. 1925 воын лоӱ-нын 31.033 десатина. Важ донӱн-кӱ, став урожајыс мујас да градјас-вылыг сулалӱ 1924-25 воын—2 мӱльон да 277 сурс шајт. Сӱјӱ воас-жӱ став виӱјас-вывса урожајлӱн доныс артассӱ 3 мӱльон да 518 сурс шајтӱн. Скӱт-виӱӱмыс став докодыс (абу чӱстӱј) лыддысӱ—2 мӱльон да 431 сурс шајт-дон. Став (валовӱј) докодыс виӱму-ужалӱмыс да скӱт-виӱӱмыс област-паста 1924—25 воын—8 мӱльон да 227 сурс шајт-дон.

1924-25 воын крестаналӱн докодыс вӱли 15,2 прӱцентӱн; вылӱжык 1912 воыг. Сӱз-кӱ, ӱнија-војасӱн мӱ колым-нын бӱрӱ војнаӱтјас нормажастӱ.

Револуцсия бӱртӱ јона codic скӱт. Гырыг скӱт (вӱвјас, мӱсјас, ӱшјас, кукаңјас) 1925-26 воын вӱли 105.912 јур. Поснӱ скӱт (ыжјас, порсјас, кӱзаяс)—17.519 јур. Став скӱтыс (кӱрјас абу танӱ лыддыма)—288.541 јур. Локтан-во, ферт, скӱтыс чӱныштас—турун-јасыд оз тырмы-да.

Сӱвет-власт кычӱ вермӱ отсалӱ кыпӱдны крестаналыг овмӱссӱ. 1922 воын на-пӱвсын ужалис 9 агроном, ӱнӱ—18. Најӱ јона отсалисны петны крестаналы выл-туј-вылӱ. Весалӱм-кӱјдысӱн јона сӱдӱ урожај. 1925 воын област-паста вӱли лӱсӱдӱма 19 кӱјдыс-весалан-ин. Сенӱ весалисны (сортирујтисны)—73.000 пуд; 1922 воаң 1925 воӱӱ крестана-пӱвсӱ лоӱ вузалӱма; 6835 плуг, 217 пӱна (агас), 27 кӱзӱн машина, 19 тӱлӱдчан-машина, 102 кӱјдыс-весалан-машина, 30 ыцкан-машина, 69 вартан-машина, 32 вӱла-нарман (кураң), 58 ӱзасшыран, 15 шабдӱ-нарјалан-машина. Таво бара лоӱ уна вӱјӱма быдгама виӱму-ужалан-машинајас. Важӱн-тӱ та-јылыг крестанаыд ез ӱ кывлыны. Крестаналӱн ӱнӱ ставыс 15 сурс плуг.

ӱнӱ сетчӱ ыжыд отсӱг крестаналы ӱ скӱт бурмӱдӱгӱн. Ужалӱ на-пӱвсын 19 скӱт-лечӱтыг першал. Бур-порозјас да бур-пӱрӱда-мӱсјас важӱн мӱјан ез вӱвлыны. Тајӱ војасын скӱт нӱжјӱнӱкӱн кутис бурмыны. 1925 воын вӱли лӱсӱдӱма 34 пороз-виӱзан-ин. Сенӱ лоӱ тыргӱдӱма 1815 мӱскӱс. Сесга вӱјӱма областӱ выл-пӱрӱдаа порсјас (шусӱ—ӱоркширскеј). Лӱсӱдӱма сӱз-жӱ вӱв-бурмӱдан-картајас (рочӱн-кӱ—племеннӱј коңушња). 1925 воын сесӱм-инјасас вӱли тыргӱдӱма 537 кӱбыла. Скӱт бурмӱдӱмыс—зев колана уж. Емӱг мӱјан сесӱм сӱктјас, кӱнӱ скӱтыс вывтӱ омӱл. Бостам Сыктыв-вож. Сенӱ мӱсјасыс сетӱны жын-јӱв Јемва-мӱсјас-сертӱ. Сесга мӱјан оз-на

кужны вердны скөтсө; виçоны најос көзыд-инын. Ковмас жона велөдчыны.

Тавоса урожај-празник-лунө ми вермиm аңывны, кызи кыптө, вежсө крестаналөн овмөсыс. Öти-мөд көзöны-нын аңкыщ, турун-јас, мөс-вердан-соркнї, ужалöны машинајасөн да уна-переменаөн, выль-ногөн. Пленыг локтысјас, салдатө ветлысјас, велөдчыштöма-војтыр да мукөд возын-муныг крестана ас овмөсас лөгөдисны-нын бур петасјас. На-бөрсаң колö мөдөдчыны став комї крестаналы. Важ-ногөн ми огө вермөј овны. Тажö ыжыд-ужын отсалас совет-власт да коператсија. Локтан во-кежлө лөгөдöма сетны областув-са-бјуджетыг виçму-ужалöм-лөгөдöм-вылө 254 сурс шажт-гөгөр. Мијан областын кык во-сајын-нын лөгөдöма комї-крестаналы виçму-вөдї-тöм-кыпөдöм-вылө Уждысан Банк (шусө—Комисельбанк). Крестаналыг-овмөс кыпөдöм-вылө тајö банкыс кык онас лөи сетöма ужөн 985 сурс шажт. Сы-пыг регыджык-кежлө сетöма 812 сурс шажт, мукөдсө—дыржык-кежлө, уна-во-кежлө. Тажö банкыс отсалис өктјасын вöчавны уждысан-тöварїшществојас. Öнї-кежлө лыкфысö област пагта 41 уждысан тöварїшщество. Гөл, вермытöм, да шөр-коффема-олие крестана сетчө пырöма 11.203 морт. Омöла-на крестананыд гөгөрвоöны,—кущöм ыжыд-пöльза вайöны уждысан-тöварїшществојасыд. Сы-вöсна лөка мынталöны асгыныс ужжөзјассө. Воç ковмас бура мынтыгны.

Öтувтöмөн кокнїжык бурмөдны овмөс. Возын-муныг крестана сїјö важөн-нын мөвпыштїсны да вöчалїсны быд-пöлөс коператївјас. Лөңин-јөрт да і став комунїст-партїја пуктө коператсија-вылө ыжыд нафејас. Мијан областын колан-тулыс-кежлө вöли лөгөдöма 202 быд-пöлөс сечско-көзайственней-коператївјас. На-пын емөс 42 виçму-ужалан-артельјас, 37 машинней-тöварїшществојас, 12 нур-когтан-тöварїшщество, 2 выј-вöчан-тöварїшщество, 45 сельско-көзайственней, 41 уждысан, да сїзи воçö. Ферт, унжык коператївыс ужалö-на омöла. Најö артмїсны увсаң, крестана-төждыгөмөн. Нева-жөн-на лөи Ізван да Сыктывдїн-карын налөн сојузјас, кодјас пондасны воçö-кежлө сетны уна їндөдјас, ыжыд-отсөг.

Мед крестаналөн кыптїс виçму ужалöм, Совет-власт таво кутїс бостны селькозналог мөд-ногөн. Важөн вöли налог пуктысгө сөмын виçму да скөт-зертї. Öнї артаггө овмөсыг став докодыс. Лөи кокнїжык сещöм крестаналы, кодї бергалө сөмын виçму-гөгөр. Вермытöм-јөз өз мынтыны налогсө. Нале совет-власт кызи вермө отсалө петны гөл олöмыг. Мөда-мөдлы-отсаган-комїтетјас-пыр, өктса-советјас-пыр да коператсија-пыр вермытöм-јөзлы öнї сетчө отсөг. Ферт, уналаын-на мијан оз вермыны бура паскөдны тајс колан-ужсө. Оз-на тырмы сөмыс, да і мывкыдыс. Мукөдлаын торкөны ужсө озыр-војтыр. Воçö колö чорыджыка кутчїгны татчө. Вермытöм-јөзыслы колö аслыныс јонжыка öтувтчыны, топөдчыны коммунист-партїја-бердө да сувтны паныд озыр-јөзлы, кулакјаслы.

Гöкыд-на крестаналы овны, еща-на мi вермiм кокнöдны на-
лыг виç-му-гöгөр тильöмсö, уна-на колö вöчны. Но ыжыд-ужгыс
огöj повзö. Кутам тувчавны возö.

ВÖР ЛЕЗÖМ.

Ас-наңјаснад мi дыр-на огö пондö вермыны бергöдчыны. Ты-
далö, ковмас коргны нажеткајас. Кер-бердын-ужалöм сетö мiјанлы
пöтöса-олöм. Война-бöрад кер-лезан-ужыд сiç-жö јона торкгылис.
Сöвет-властлы лоi уна вын пуктыны сiјö лөгöдöм-вылö. Мед-бөрја
војаснас кер-лезöмыс век содö. 1921 воын вöли лезöма сöмын 142
сурс кер да 8 сурс шпал. 1925-26 воын лоi-нын лезöма 1872 сурс
кер, 989 сурс шпал. Загранiчаö вужöдöм-вылö сы-пыг лезöма
1186 сурс кер. Став лезöмыс војнаöç-серти содöма 17 прöцент.
Мед-јона паскалис кер-лезöм Кулöмдин да Сыктывдин карулын. Со-
дис i Јемдин-карулын. Кер-лезöмыс мiјан крестана бөгтисны колян-
во (1925-26 во) 2800 сурс шајт. Государстволы (казналы) вөр-ле-
зыгјас мынтöны мыр-дон (попеннеј плата). Сетыг колян-во локтис
государстволы докод 2742 сурс шајт. Талөн жыңыс сетчö мiјан
областувса-бјуджетö.

Печера-вылын важөн-нын ез мун кер-лезöм. Колян-во сетчö
мiјан област лөгöдис Печеролес, кодi кутас сенi сiç-жö лезы кер.
Важөн мiјан ез вöвлы кер-пилитан-заводјас. Таво вöчис мiјан об-
ласт сецöм заводсö Сыктывдин-карö. Сегга Печера-вомын, море-
дорын мiјан област вöчö мöд пилитчан-завод. Таçi кутам паскöдны
областувса овмöс-кыпöдан-заводјас. Серт, уна-на вөр мiјан сiсмö,
сотчö. Огö-на мi кужö бура виçны вöрсö. Зон-кертö пурјасөн кы-
лöдöмнад, виçтөг-олöмнад мi регыд вермам колыны куш-вылö, вөр-
төг. Возö-вылö ковмас мөвпыштны лөгöдны сецöм заводјас, көнi
поçö пугыс вöчны кабала, вöтлыны скипидар, пу-выјјас, дөгöд да
сiçi возö. Та-јылыг мiјан област öнi кутис тöждыгыны.

Мукöд крестанin шуас: еща-на-пö кер лезöмгыд мынтöны
донсö. Тащöм сорнiјас мунö сы-вöсна, мыј војтырыс оз тöдны—
поçö-ö öнi пыр лептыны донсö. Вөлöма-кö оз поç. Мiјан государ-
ство вузалö керсö мукöд-государствојаслы. Сенi кер-доныс абу зев
вылын. Виçöдлам-кö тавога ужсö Печеролеслыг, секi адçам, мыј
сылөн керјасыс öнi-нын сувтö вылöжык заграничаса-дон-серти. Мi-
јан ковмас чорыда бырöдны быд-ковтöм-рöскодјас кер-лезыг-уч-
режденьнејаслыг. Сöмын секi öдјöжык вермам содтыны дон.

ВÖРАЛÖМ.

Вöралöмыг докод абу мiјан быдлаын, да i воыг-воö вежсö.
Урыд оз лок öткода быд во. 1923 воын вöли мед-уна ур. Колян-
војасö јона чинис. Колян-воын вöралыгјас бөгтисны прöмысыг до-

код 600 сурс шайт-гөгөр. Өні прөмысдлөн доныс сулалө вылын. Сөвет-власт оз щокты важ-моз жмитны крестанатө. Унжык ур да эвер-кужассө бөгтө коператсия да Госторг. На-костын вөвлі ыжыд мырдыгөм. Сіјө ковмас помөң бырөдны. Локтан-во-кежлө лөгө-дөма гетны унжык прөмыс-богтагөмсө коператсіјалы.

ОБЛАГТУВСА ОБМӨС КЫПӨДӨМ.

Муыс мјан паскыд, озыр быдсама-бурторјаснас. Сөмын комі војтырыс олөны-на гөла, жеба. Мјан оз ков мунны Сібырө; Сібырыс—мјан кок-улын туплагө. Важөн некод ез шоггыв мј-пондаыг, ез думыштлы отсыштны. Озыр-чукөд вөлі воывлөны Комі-муө сөмын тыртны асгыныс эепјассө, перјыны мыј кокыа шедө. Жын-дон-вылө вөлі чукөртөны вөралыгјаслыг прөмыссө, пөртөны најөс вјнаөн. Ужјөзыг фадөјасыд ез і петавлыны.

Комі-мвыг дугдывтөг нуисны дона-вөрсө, луныг-луно жугөдісны паскыд-гажа-пармајассө, бырөдісны мјанлыг озырлун. Мыј ез вејавны нуны, сіјө соталис бі. Мыј лөө воңын, кыңі кутасны мыргыны комі-јөз—сы-понда некод ез төждыг. Таңі воыг-воө, бурмөскөс-моз, лыгтісны комі-му сар-дырјі, а буртор нјнөм ез лө-өдлыны.

Важөн-нјн кодкө вөчлөмаөг Нувчімө да Кажымө көрт да чугун-вөчан заводјас. Сегга Гереговын вөлі сов-перјан завод. Вот і ставыс. Револютсіја-кежлө тајө заводјас вөлі өдва лолалөны, кутөмаөг кісгыны. Мукөдлаын-кө тащөм заводјастө важөн-нјн ескө тупкісны. Чугуныс да көртыс сені вөлі омөльжык мукөд-герті да і донажык. Завод кутыгјасыс, вескыда-кө шуны, секі бөгтісны докодсө ез ас-вөчан-помгыс, а бокуг. Сарлөн правітельство вөлі гетө заводчјаслы донтөм-доныг заводјас-гөгөрсө став вөрсө. Сетыг і олісны. Сарыд ас-војтыртө ез өбөдіт.

Мјан област ез еновт, шыбыт заводјастө, а пунктис најөс кыпөдөм-вылө уна гөм да вын. Робочейјас гөлөмсагыс отсалисны. Револютсіјалы өкмысөд во-кежлө заводјас бөр сувтісны кок-вылө. Заводјаслөн прөдуктсіја (вөчөмыс) воыг-воө содө. 1917 во-герті Кажымса заводлөн вөчөмыс өні кык-мындаыг унжык. Нувчімын да Гереговын сің-жө ordјөдіс. 1925-26 воын Кажымса-завод вөчіс 114 сурс шайт-дон, заводас ужалө 180 морт; Нувчімса—143 сурс шайт-дон, сені—111 робочей; Гереговса—65 сурс шайт-дон, робочей—92 морт. Воңө паскөдны уж заводјас пыр ез-на вермыны: гөмыс ез тырмы. Емөг, ферт, заводјасын неључкіторјас. Вөчөм-чугуныслөн доныс вылын-на, нөжјө кыптө уж-бурмөдөм-спорітчөм (производительность труда), омөла-на бырөдөны ковтөм-рөскөдјас да сіңі воңө.

Сөмын важ заводјасөн Комі област оз вермы овны. Мјан Об-исполком төждыгө вөчны выль заводјас. Артмас-кө выль заводјасыд,

секи мијан оз кут гольмыны областыд, секи оз пондыны куштыны дона-парматө, секи, овмөс кутас кыптыны, лоө кокныжык крестаналы. Сөвет-Республикајас-Сојуз-пагта өні прөмышленноғ паскалө. Колян-војасө Сөвет-власт пыр-на важ жугалөмјассө, киггөмсө дөмлс. Воғд-кежлө мијанлы ковмас-нын-выл-вылө ставсө заводитны вөчны, паскөдны, мед ас-төварјасөн, заграңчаыг бөттөг, ми вер-ми м тувтчавны бур-олөмлаң, сотсиализмө. Тајө ыжыд-ужыс рөчөн шусө—индустриализатсија. Пабрик-заводјас оз кут паскавны сөмын Тсентрын. Кутас быдмыны промышленноғ і увгаң, местајасын, көни ем заводјаслы: вөр, ңерп, із-шом, мукөд-пөлөс сырје. Мијан-областын поғө јона паскөдны заводјастө. Вөрыс-өтдөр коми-муын ем: ңерп, із-шом, көрт да мукөд дона-рудаяс. Тајө ужсө лөгөдөм-вылас колө вывти уна гөм, вын, кужөм да бур тујјас. Пырыс-пыр ставас он вермы кутчсны. Сы-вөсна мијан област медвоғ кутчсгс вермана-ужјасө. Бура арталөмөн Обисполкомлөн локтан-вит-во-кеж-лө лөсөдөма овмөс-паскөдан план.

Тајө план-серти өнөғ лоі вөчөма: кер-пилтан-завод Сыктыв-дин-карын, Печеролес, Северолесыө торјөдчө Комилес, коді лоө област-кіпод-улын, паскөдөма уж Печера-вылын төчсла да зудјас перјан-инын, заводитөма стрөитны Печераын кер-пилтан-завод, паскөдөма Сыктывдин-карса електростантсија, шедөдөма Тсентрыс кредит Печераын чері-кыјөм паскөдөм-вылө, стрөитчө Јакшинскеј шогсејнөј-туј, коді өтлабдас Печера Камакөд, вөчалөма өти-мөдла-ын мр-тујјас, сувтөдөма уналаө телеграп да телепөн.

Тсентр мијанлы гетө ыжыд өтсөг овмөс-кыпөдигөн. Печераса кер-пилтан-завод стрөитөм-вылө таво сетасны 400 сурс шajt. Завод лоө ыжыд, кутас ужавны квајт рамаөн. Печераыд зев озыр быдсама дона-черіөн, көр-јajөн, пөтка-јajөн. Сетчө таво Тсентр көсјө сетны консерв-вөчан-завод-вөчөм-вылө 100 сурс шajt.

Мијан Коми областын, војвылын, тундрајасын вөчөны уна көр. Став көрыс лыдфысө 384 сурс јур-гөгөр. Сетчөс коми војтыртө да јаранјастө көрыд вердө, пагтөдө, шонтө. Паскөмыс-өтдөр көр-куыс вөчөны замша, кодөс јона бөстөны заграңчаө. Важөн вөлі замшасө вөчөны кустарјас. Таво Ізва-вылын кутасны стрөитны ыжыд замша-вөчан-завод, коді ештас кык воөн.

Тајі нөжјөныкөн кыптө областувса овмөс. Воғд ковмас, план-серти төчслајас, зудјас-перјан-инө шедөдны машинајас, вөчны фосфорит-завод, кабала-вөчан завод. Сөрт, регыдөн ставыс оз артмы. Локтан во-кежлө областувса бјуджет заводјасөс кыпөдөм-вылө гетө 260 сурс шajt.

ОБЛАСТУВСА БЈУДЖЕТ.

Овмөс-кыптөм-серти паскалө, ыждө мијан бјуджет. Колян-во бјуджет вөлі—3.011.000 шajt, таво лоө—3.400.000 шajt-гөгөр. Областувса бјуджетө Тсентр колө: став сельхозналогсө, став промна-

логсө, 50 прөчент леснөй докодыс, да јешщө сетө отсөг (догатсја) 938.000 шайт-гөгөр. Овмөс кыпөдөмыг-өтдөр бјуджетыс сетчө велөдчөм-уж лөгөдөм-вылө—1.081.000 шайт (32%), војтырөс-бурдөдан-уж-вылө—480.000 шайт (14,2%). Ғерт, уна-на мунө гөм учреждөңнөјас-вылө. Сы-вөсна, өнi сөвет-власт да комунист-партија нуөдөннө рејим-економii, меd өдјөжык бырас ковтөм рөскөдјас.

Вөлөстјаслы сетөма ыжыд права. Најө агныс лөгөдалөны бјуджетјас. Тајө ужыс өнi күтiс-һин воны лад-вылө. Вөлөстјасө өнi колө став селькозналог, да јешщө областыс локтө ыжыд отсөг.

ВУЗАГӨМ, ҺӨБАГӨМ.

Төвар-вајөм воыг-воө содө. 1925—26 воын вөли вајөма быдсама төварјас 7.961.000 шайт-дон. Сы-пыыс һаһ (да кдјдысјас—2.630.000 шайт-дон (Обплан арталөм-герти). Меd ыжыд вузасысјас мијан: Обсојуз, Госторг, Клебопродукт. Сіктјасын вузагөм пөшти ставыс коператсја-кыын. Частнөј төргөвөчјас ез-на вөвјавны пагкавны. Вузаган-коператсја јона-һин паскыда пукоөма да чорыда сувтөма. Бөгтам Обсојузлыс шленјассө. Сылөн шленын—120 общество, налөн 180-кымын лавка. Лавкајасас шлен-лыдыс колангожөмнас вөлөма 22.700 морт. Быд со-керкаыс 63-ыс пайө-пырөма. Пайөн-пуктөм-гөм коперативјаслөн—82.000 шайт. Ставыс ас-капиталыс сіктса-коперативјаслөн гөжөмнас вөли 500.000 шайт-гөгөр. Вөггөрја оборот лөд 4 мильон да 300 гурс шайт-кымын. Емөс, Ғерт i омөльторјас. Уна-на ужјөзөн төргүјтөны, сөвға дондөн вузагөны, гөль-јөзлы еща отсалөны пайө пырны, уна зөв растратајас.

ІҒваын асланыс Крајсојуз. Сенi сіҒ-жө емөс бур i омөльторјас. Ужыс паскалө.

ВЕЛӨДЧӨМ, КУЛЬТУРА-ЛӨГӨДӨМ.

ВоҒас ме гiҒли-һин, кыҒи ми пемыд-гуын-моз овлим револүтсја-өҒ. Револүтсја мијанөс садмөдiс, сетiс бытөдө бордјас. Быд пөльсыс күтiсны том-војтыр кыссыны југыдлаң. Школајасын пондiсны велөдны вьл-ногөн, шыбытiсны сенi јенмөс да сарөс. Ғерт, велөдөм ез мун пыр бура. Велөдан-уж торккылыс уна тор-вөсна. Мукөдлаын күтiс кiсгавны став школаыс, ез вөв пескыс лонтыгнысө, ез тырмыв һiҒајас да гiҒеан көлујыс. Сөмыс лөгөдөм-вылас ез вөв. Меd-сөкыд вөли учiтельјаслы. Најө уна-төлыгөн ез адзывны жалөваһнө, шыҒјалисны, но уж ез шыбитны. ТаҒи вөли сөкыд-војасө, кор ми вермагiм враҒјаскөд.

Өнi ми пондiм бөр кыптыны. Воыг-воө велөдчөм-вылө гөм сетчө унжык. Колан-во мијан вөли: 282 школа 1 ст., сенi 456 учiтель; 5 школа II ст.—65 учiтель, 5 семiлетка, 4 том-крегтанаөс велөдан-иң, 11 Ғетсад, 2 пөдтөхнiкум, 1 сельскокоҒајаственнеј технiкум, 2 профтөхнiч. школа, 3 совпартшкола. Мамтөм, баттөм чөладөс

быдтоны—320 мортос. Ичот школаын өни воҗа кык-восё велөдөны коми-кывжөн. Лөсөдалома ас-кывжөн велөдчан-ыгајас.

Мукөд-гырыг-карјасса ыжыд-школајасын велөдчөны коми-пјан—250 морт-гөгөр. На-вылө мјан наҗеја.

Сөвет-власт да коммуніст-партия мыј вермөны төждысөны кыпөдны вежөрсө, воштыны грамотаө і гырыг крестанаөс. Област-паста лөгөдөма 94 лыҗдыган-керка, 95 гырыгөс-велөдчан-школа. Ем сөгга 5 ыжыд-библиотекајас, 10 инструктивнөј-школа. Совпарт-школајас бура лөгөдөны коми-гиктјасө ужалыҗасөс.

Комі-јөз-пөвсын көкјамыс во-нын петө газет. Уна буртор сјјө вајіс. Мед-бөрја војаснас өткымын нумер вежонын вөлі петө коми-өн. Воін-жынжөн-нын крестаналы петө „Комі-Гикт“. Рочөн петө „Комі-му“-журнал, „Југыд-туј“-газет. Öни сөгга кутас комиөн петны „Ордым“-ыма журнал. Ізвыын петө рочөн „Красная Печора“. Ғерт, колө ескө ставсө гјжны комиөн, да выныс-на оз тырмы.

Автономіја сетөм-бөрын мјан пондіс пагкавны коми гјжөм, сө-ді коми література. Револютсја чужтіс уна выл-гјжысөс. Коми-ыга леҗан-ін-пыр да Мөскуаса Тсентріздатса-Комі-Гектсја-пыр өнөҗ лоі леҗөма 108-ыма коми ыга да брошура.

Агнымөс төдмавын да велөдчыны мјанлы отсалө „Общество изучения Коми края“ да коми музеј. Најө сјҗ-жө чужісны револютсја-бөрын.

КЫҢИ МУНИ МУКӨД УҖ.

Җөнвіҗалун-кутан, бурдөдчан-уж автономіја востөм-бөрын јона пагкалис. 1925 воын областувса бјуджетыс лоі-нын сетөма быд-морт-лөчитөм-вылө 1 шайт да 67 ур. Стракујтөма-војтырлы сјјө-жө воас сетөм-отсөг воө 11 шайтөн морт-вылө. 1921 воын вөлі сөмын 2 болныча, 3 доктор. Öни лоі 15 болныча, 2 пріемнөј-покој, 25 доктор, 135 першал да бабка. 1924—25 воын кујлісны болнычајасын 4247 морт, волісны лөчитчыны, корны отсөг болнычајасө да першалјас-дінө—273.350 морт. Сөгга гортас отсалөма 5609 мортлы.

* * *

Јөз-костын уж кыпөдны, овмөс бурмөдны, велөдны ужалыҗасөс мунны Леңін-щөктөм-тујөд отсалөны пропсојузјас. Мјан областын пропсојузјасын ставыс 13687 шлен (сы-пйын 7000-гөгөр кер-леҗысјас). Пропсојузјас бура дорјөнҗ ужалыҗасөс. Колян во мјан кер-бердын ужалис 32 сурс-гөгөр крестана. Сөгга ветлісны Уралө пес-керны 6000 сурс-гөгөр. Налыс ужсө дорјө пропсојуз. Рөбөчөјјас, ужалыс-војтыр велөдчөны пропсојузјас-пыр дорны выл-олөм.

Комі-јөзыг-өтдор мјан областын олөны јаранјас (самоједјас). Најөс важөн мј-моз-жө нартітісны. Велөдчөм, культура-корсөм на-лөн ез вөв. Најө мјаныс-на пемыдөс. Сөвет-власт да і мјан Област уна отсалісны налы выл-туј-вылө петны. Јаранјаслөн өни асланыс Исполком, лөгөдчам налы локтан-во-кежлө вогтыны школајас, болныча да мукөд буртор.

Таҕи өкмыс-во-чөж мыргөмөн, комі воҕтыр петіс вьл-туҕ-вьлө. Нуөдіс мїжанөс воҕө комунист-партија Ленин-щөктөм да бурөіөм-герти. Воҕө-вьлө комі ужалыс-јөз сіз-жө кутасны тувтчавны воҕө Ленин-туҕөд, јонжыка-на топөдчасны комунист-партија-бердө. Областувса комунист-јачејкајас воыс-воө вынгалөны, содөны. Öнї лыф-фысө област-пагта 770 комунист, 613 кандїдат, ставыс—1383 морт. Комунистјас-бөрза быдмө гмена: комсомолетсјас да пионерјас. Мї-јан областын öнї 3403 комсомолете, 3761 пионер. Воҕө јешщө-на содас.

Мїҕин.

Став уна-пөлдөс-горнїа-јөз аслас култура-пыр, ас-гыныс овмөс лептөмөн Ленин щөктөм-герти—өтув дорөны вьл-бур-олөм!

Комунистјаслөн велөдчөм.

Комунистјаслөн-чукөр Коми-муын лоі сомын Октабрскеј-револутсија-бөрын. Та-серти колө гөгөрвоны—Комі областын став комунистыс (гык-кујим морт-кынқи, кодјас локтисны татчө ужавны рочыс) партијаын лыффысоны том шленјасөн, најө сар-дырји револутсија-уж гусөн ез нуөдлыны. Сегга мијан унжык шленыд—крестьяна: налы век-на лоө велөдчыны робочейјаслыс чорыда-кутчисны револутсија-уж-бердө: унаыс-на-өд најөс деревенскеј-олөмыс комунист-партија-туј-вывыс кежөдлө.

Ташөм шленјас-костын, ферт, комунист-партија-ужад-велөдчөмыд өни-кежлө—мед-ыжыд колантор. Колө төдны: кықи большевик-јасыд вермагисны сарыкөд, озырјаскөд, мукөд партијајаскөд да кықи вөчисны Октабрскеј револутсија. Та-кынқи-өд бура колө төдны і Ленин-јортлыс индөдјассө да щөктөмјассө. Огө-кө кутө чорыда төдны кушөм туј-куза мунис большевикјаслөн партија да кушөм-ногөн партија да сылөн нуөдысыс—Ленин-јорт—робочейјасөс да крестьяна-өс вәјөдис Совет-властөз, секи јона ми вермам торкласны. Тәјө быд комунистлы колө бура төдны.

Важөн ег вевјалө велөдчыны.

Ми быдсөн төдам—1917-өд вогаң да 1921-өд воөз комунист-јаслы прамеја-велөдчыны вөлі некор: секи вөлі колө оружјөөн весавны Совет-Республикасө жежыдјасыс да чорыда пуктыны совет-власт. Гражданскеј-војна ештөм-бөрын ужалысјаслы лоі став выннас кутчисны жугалөм-кигөм-овмөс лептыны—секи щөщ чорыда лоіс богтчыны велөдчыны выл-олөм-лөгөдны да комунист-партијалыс ужсө бура пуктыны.

Велөдчытөгыд, олөмсө төдтөгыд, овмөс-кыпөдан тујјассө төд-төг он вермы бура төдны партија-возын-сулалан ужјас да он вермы јөткыны воөз олөмсө.

Кушөма ми велөдчам.

Ме өнтајжык шулі-нын: мијан-областса комунистјас-костын велөдчөм—мед-ыжыд өни-кежлө уж. А НЕП*) пуксөм-бөрын, кор партијасыд пондисны код-сурө шленјасыс петавны, велөдчөмыд торјанын колантор лоі. Кушөма-жө мијан тәјө ужыс мунис колан-војасө да кықи лөгөдөма өни, Октабрскеј-револутсијалы өкмыс во тыран-лун-кежлө? Велөдчөм-уж мунис мијан жебыныка, но мыј-сурө өни-

*) НЕП—новая экономическая политика—выл-ногөн овмөс-кыпөдан-туј.

кежлө вөчөмө-жө-ңин. Со-кыңи мунискомунистјаслөн-велөдчөм 1922-өд воган:

Нушөм школајас.	1922 23 во		1923/24 во		1924/25 во		1925/26 во	
	школа- лыд.	велөд- чыјас.	школа- лыд.	велөд- чыјас.	школа- лыд.	велөд- чыјас.	школа- лыд.	велөд- чыјас.
Карса-политшк. 1-d ст.	8	253	16	192	9	58	14	104
Карса-политшк. 2-d ст.	—	—	—	—	8	127	10	132
Марквискеј-кружокјас	1	25	8	129	5	148	4	62
Феревнаса-политшкола	—	—	—	—	34	334	55	374
Поснифик полит-кружок.	—	—	—	—	—	92	14	82/183
Совет-партија-ужө ве- лөдчан-ин (рытја)	—	—	—	—	—	—	—	—
Ставыс	9	278	24	321	56	759	97	937
Облагтын став комунист- тыс вөлөма		753		754		901		1207

Татчө абу индөма: кымын комунист велөдчи Сөвет-партија-ужө велөдчан-инјасын да кымын мөдөдөма гырыг-школајасө (ВУЗ-јасө).

Мыј лоө таво.

Таво-кежлө вогтам: карса-политшкола 1-өд ступ.—8; карса-политшкола 2-d ст.—10; Лъенскеј-кружокјас --8; феревнаса-политшкола—90; совет-партија-ужө-велөдчан-ин (рытја)—1; поснифик политкружокјас—15. Совет-партија-ужө велөдчан-ин ем: 1-d ст.—2 да II-d ст.—1.

Со-кымын велөдчан-ин таво вогтам комунистјаслы. Тајө став школајасас да кружокјасас велөдчыны кугас ферт колан-вога-дорьг јона-уна комунист да і беспартијнејыс унжык-жө (колан-во беспартијнејыс мијан политшколајасын да кружокјасын велөдчи 2566 морт).

Паскөдам уң сиктјасын.

Политшколајас да кружокјас таво мед-уна лоө вогтөма сиктјасын: сиз-жө чайтам, сиктјасын колө мед-бура пуктыны і велөдөмсө. Мыјла-жө тајө таңи? Ладнө-ө тајө лоө? Колө гөгөрвоны сиз:

Өтi-кө, таво ҫеревһаса-коммунистјасөс велөдны мөдөдөма 15 велөдыгөс,—најө сiјө ужсө сөмын i төдны кутасны; колан-вө тащөм велөдыгыс вөли 10 морт;

Мөд-кө, виҫму-дорын ужалыг-коммунистјасөс-велөдөм-вылө лоө виҫөдлыны, ҫерт, мед-јона; крестана-костын бура-уж-нуөдөм-вылө өни партија пуктө став вынсө, а өктса-коммунистјасыд-кө лооны омөла-төдыгөс, вежөртөмөс—секи крестана-бердәд сөвет-власттө да бур олөмтө матыстныд лоө гөкыд.

Кожмөд-кө, өктјасад пемыдлуныд да важ-омөлтөртјасыд зев-на уна: крестанын-коммунисттө сецөмыс өдјө вермас торкны да парти-јаыдлыг ужтө һинөмөз воштыны.

Со-мыјјас мед-јона щөктөны партијатө буржыка кутчөсны өктса-коммунистјасөс партија-уж-нуөдны велөсны. ҫерт i карса-коммунистјасөс да робочей-коммунистјасөс велөдөм оз жебмы; сiҫ-жө, кыз i өктјасын, век өтарө пагкәлө да јонмө.

Кызi лөсөдны велөдчөм.

Тәјө-велөдчөм-бердәс кутчөсигөн быд-коммунистлы колө мөв-пыштлыны да төдны сецөмторјас: кызi большевикјас ужалыг-јөзөс вәјисны сөвет-властөз: мыј шуис коммунист-партијалөн 14-дыг чукөртчылөм да кызi өни сiјө шуөмјас-серти колө буржыка ужавны; кытчө кыскөны өни партијалы-паныд-муныгјас (оппозитсионерјас); кызi колө өктјасын пуктыны уж, медем ескө шөркофдем-крестанасө һе леҫны озырјас да кулакјас-туј-кузта мунны; кызi гөль-јөзөс-өтувтөмөн буржыка пуктыны өктса-коператсија да сетны робочейјаслы чорыджык отсөг выль-бур-олөм лөсөдигөн.

Медем ескө тавога велөдчөмыс вермис унжык бур сетны. Областувса-Партијней-Комитетлөн Агитпроп-јукөд шуис таво велөдчөм-бердө кутчөсөдны мырдөн-моз, кодјас оз вежөртны олөм-јылыг да ужалөм-јылыг полйтшколајас-программа-выјөн. Кодјас оз вермыны ветлыны полйтшколаө, налы лоө бөгтны һига до велөдчыны аскежас. а тулыснас төдмөдны јачејкаөс аслас-вежөртөм-јылыг.

Полйтшколајас да кружокјас восталигөн ковмас щөщ бөгтавны i буржыка сөвет-власт-бердө кутчөсыг беспартијней-крестанаөс да профсоюзса-шленјасөс, севга һөжјөһикөн һаыг велөдны бур сөветскеј-уж-нуөдыгјасөс.

Полйтшколајасын да кружокјасын уж колө пуктыны сiҫi, медем быд гырыс-сөветскеј-уж-нуөдигөн (сөветјасө бөрјигөн, модә-мөдлы-отсаган-уж пуктигөн, коперативлыг ужсө јонмөдөмөн i с. в.) велөдчыгјас вөлины воғмөстчыгјасөн. Сөмын тәзi поғө һига-вылыг велөдчиг-моз велөдчыны i бура ужавны.

Јортјас! Сөлөмғаһыд бөгтчөј велөдчөм-бердө. Таво быд-коммунистлы колө чорыда бөгтны вежөрө выль-бур-олөм-лөсөдөм-јылыг—партија шуөмјас-серти.

Бульшев.

Бостсамөј комиодан-уж-бердө.

Октябр-тöлыгза револютсия (1917-д воö) пыдöсганыс путкыл-тис став важ-олан-ногсö, шыбытис важ-влагтсö. Щöщ секи путкыл-тис важ государствоса-аппарат, сылөн ужалан-ногыс, сылөн уна-пöлс-ас-кывја посны-јöз-вылын нартитчöмыс. Ужалыс војтыр (робочейяс) крестанакöд лөгöдисны выль-власт дај лөгöдисны выль-аппарат (учрежденьеяс), сöветскеј-аппарат. Вежисны законјас: властыс гöль-јöз-дор пондис овны, быд-посны-ас-горныја-јöзöс пыдди пондис пуктыны. Выль сöвет-закон лөгöдыяс шуюны: быдсама-пöлсöс уж колö нуöдны сещöм кыв-вылын, кущöм кывјөн көни горнитöны јöзыс.

Та-серти, мукöдлаын-моз-жö, мијан Коми Областын мунö учрежденьеяслыс, школајаслыс да мукöдлыс ужсö коми-кыв-вылö вужöдöм. Мед егкө сижö ужыс шылыджыка да быдлаын öтмөза мунас, 1923-д вога нојабр-тöлыгö лөгöдисны Обисполком-бердö Коми-Комиссия. Тајö кујим вонас Коми-Комиссия-индалöм-куза лои вöчöма бура унатор-нын, сöмын омöлжыка вичöдлöмөн-кö быгтö омöла код-на тыдалö-а.

Медвоз гин-вылö угö војтырöс-велöдöм. Тајö ужыс мунö 1918-öд восан-нын. Öнöз коми-школајас-пыр велöдчис бура-уна морт. Таыг-кынзи бура-уна мортöс лои велöдöма велöдчытöм-војтырöс-велöдан школајасын (лыкпунктјасын). Бостам-кö став коми велöдчöм-војтырсö, на-пигыс 75% -ыс-кымын велöдчöма коми-школајасын-нын. 1925-26 велöдчан-воö вöлöма велöдчыс гиктса посны (I ступень) школајасын—14,723 коми-морт, 922 роч-морт да 39 самојед; лыкпунктјасын—2633 коми-морт, 82 роч-морт, да 1 самојед; став гырысжык школајасын: 1738 коми морт, 266 роч-морт да 2 самојед. Таыг-кынзи роч-карјасын велöдчöны коми областувса војтыр: рабфакјасын—83 коми, 11 роч; ВУЗ-јасын—250 коми, 47 роч.

Коми-литература-лөгöдöм воыг-воö јонмö. Öнöз Сыктывдин-карса Коми-ныга-лезан-ин да Мöскуаса Тсентриздатын Коми-Гектсия лејисны 108-пöлсö-ныма коми-ныга. Ныга-кызта-серти-кö—лоö 289^{1/3} печатнеј лист-гöгöр (быд печ. листын—16 листбок). Став ныга-лыдсö лежöма 354600 ныга. Тајö лыд-пигыс лои лежöма Коммуса-пермјакјас кыв-вылын 27000 ныга, 39^{1/4} печатнеј-лист-кызта.

Учрежденьеясыс служашщејасöс-велöдан курсјас-вылын öнöз лои велöдöма: областувса коми-курсјас-вылын—387 служашщејос, уездјасын да вöлöвтјасын—995-öс, мукöд-пöлсöс курсјас-вылын—105-öс.

Медым учрежденьеясын көмiөн-гичагöм ладмис—лөгöдöма тудöдјас да индöдјас; најö бура-јона отсалисны комиодан-уж-нуöдны заводитыяслы.

Коміон гіжасом, горнітом да уж-нуодом учреждённејасын воыг-воо содö. Емöс-нын сещом учреждённејас, кодјас роч-војтыр-көд-кынңи да роч-учреждённејаскөд-кынңи рочнас оз горнітны ни оз гіжасны некущöма; емöс і сещом учреждённејас, кодјас комі-кыв-вылын воом-гіжөд-вылө воча јуөр-кынңи некущом гіжасан-уж-јас коміон оз нуодны. Уна комі волісполкомјас-нын заводітисны гіжасны коміон. Ферт, емöс-на і сещом комі волісполкомјас, кодјас (агнысö кужіг чajtöмысла) кыті бөрөн-да, кыті гугөн-да гіжоны роч-кыв-вылын-на. Оз буракö комі кывтö чajtны роч кывјыд-код-вынаөн.

Коміодан-ужлы уна пыкөдјас емöс. Öти-кө, гөллунным јона-на пыкө мјанöс унжык комі-нига лежöмыс; мөд-кө оз-на тырмы коміон уж-нуодыгјасыс; којмөд-кө, оз-на став ужалыгјасыс, ас-кужтöмысла, өтмоса кутчігны коміодан уж-бердас да і коміодан ужыс-лыс коланлунсö абу-на, буракö, став ужалысгыс гөгөрвоома.

Ферт, емöс-на і артмытөмторјасыд; сјіө артмытөмторјасыд не-сіңжык пыкөны, сөмын колö өлөмгаңыд бөгтөны уж-бердас.

Вожө-вылө колö: 1) быд учреждённејелы да организатсіјалы (государственнеј, пöлитическеј, профессиональнеј да общественнеј) топыджыка кутчігны коміодан-уж бердө, мед өдјөнжык матысмөдны учреждённејассö комі-војтыр-бердө; 2) колö-на чорыда кутчіглыны ужалыгјасöс-лөгөдөм-бердө; тајө ужыс угө гырыс школајас-вылө, а меоа јонасö--Сөвет-партіја-ужө-велөдан школајасö. 3) колö јонжыка пакиөдны комі-нига лежан-уж (література), лөбөдны быдга-ма туддөдчана нигајас; 4) Комі-областувса учреждённејаслы колö кутчігны комі-кыв-вылө вужөдны закон-чукөрјас, уставјас, индөдјас да мукөд-пөлөс туддөдчана-индөдчана нигајас; 5) колö став служаш-щејјасыслы јонжыка мыргыны өдјөнжык коміөдны учреждённе-јасыс-уж, мед ас-гөгөрвоана-комі-кыв-пыр кыпөдны комі војтырөс да матысмөдны сотсіалигтіческеј-овмөс-течөм-бердө.

Ас-гөгөрвоана-комі-кыв комі-војтырлы јона-на колö. Комі-вој-тыр вермас асыс культурасö кыпөдны да матысмөдны став мувыв-са (інтернатсіональнөј) культура-бердө сөмын ас-комі-культура-пыр. Бөгтөйлөј-жө өлөмгаңныд став комі-војтыр комі-уж-бердө!

Комі-Мішө

Лөсөдчөј Сөветјас бөрјіг-кежлө.

Колö бурмөдны Сөветјасын уж.

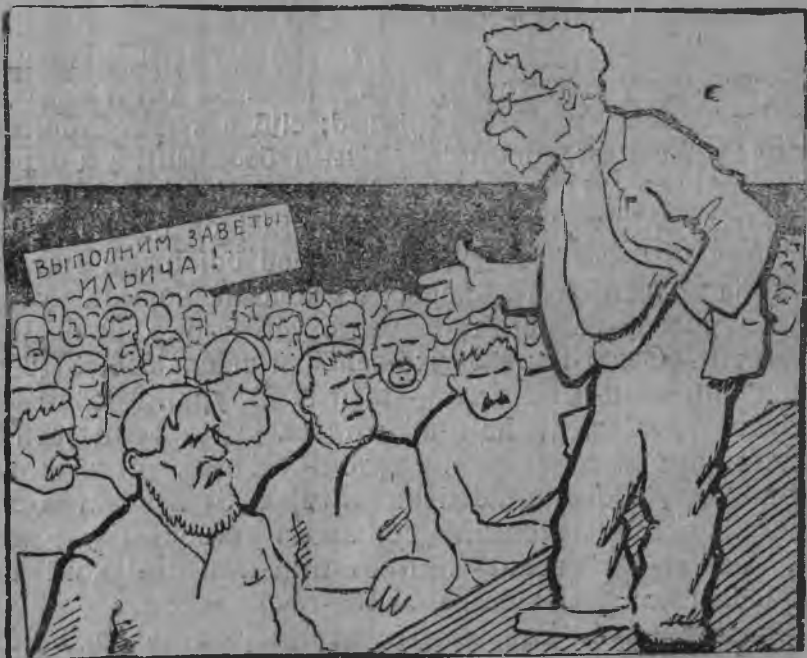
Октябрса-револутсіја-дырјі гөл-ужалыс-јөз мырдөіс озырлыс, буржујјасыс власт да заводітис лөбөдны выль-ногөн асыныс олан-ногсö, став государтствосö. Выль-ногөн лөбөдны ужсö учреждён-

нејасын. Важон учређење нејасын пукалісны озырјас да сөмын асё најö і дорјылісны; мјан советскеј-учређење нејасын ужалöны робочеј да крестана, төждыöны ужалыг-јöзлы быд-ногөн отсавны.

Med бура кутасны ужавны учређење нејас, мед бур ужалыг-јас лöоны сені, став ужалыг-јöзлы колö төждысны да луныг луно бурмöдны советјасын да мукöд учређење нејасын уж.

Бырöдны неључкјі ассö бөрјысöм-дырјі.

Регыд став СССР-пагта кутасны выль-во-вылö бөрјыны Совет-јас. Тајö-кадыс матысмö і мјан Коми облагтын. Советјасö бөрјысöм-дырјі быдсөнлы, быд-сіктын, быд-вөлöгтын колö мөвпыштны:

кодјасöс пуктавын советö, ісполкомö,—мед ескö советјасö-бөрјöм-јöз кутісны јона төждысны сіктса, вөлöгтса овмöс-пондаыс, мед ескö најö пондісны ужавны зїла, ас окотаыг.

Колян-војасын та-јылыг омöла думајтлісны, борјылісны совет-јасö коді вöлі прöст, унаöн-на вöлі віқöдöны ісполкомјасын ужалöм-вылö кызі кущöмкö наказанье-вылö.

Тащöмсö коми-сіктјасын локтан-бөрјысöм-компањö-дырјі колö қікöз бырöдны. Med Гольдін-вөлöгтын-моз (Јемдін ујездын), колян-бөрјысöм-дырјі-моз ез пырны советјасö кулакјас да совет-властлы паныд-муныгјас. Колö төждысны, мед советјасö сурöны бефнакјас да шөркодфема олыг крестана. Налы воғысан колö öтувтчыны да сувтны паныд озыр-јöзлы. Бефнакјаслы колö аслыныс чукöртчывны воғывыв-горнитны: кодöс бөрјыны советјасö, да ужавны комунист-партия індöм-серті.

Јешщѡ-на мѡд-пѡлѡс омѡлтор вѡлі колан-вога бѡрјыгѡм-дырјі: оз вѡлі ставныс волены бѡрјыган-собрањнејас-вылѡ: го морт-пыщкыг сѡмын 40 волісны. Семја-пыщкад-кѡ шуам 4—5 бѡрјыг—мунѡ собрањнѡ-вылѡ сѡмын ѡтї морт, лїбѡ њекод оз мун. Комї-сіктјасын пощѡ-на вѡлі кывлыны со-кущѡм горњїјас: „метѡг бѡрјасны“, „мепонда бѡрјыгѡмыс оз сувт“.

Сегга нывбабас ещадн-на вѡлі волѡны бѡрјыгѡм-вылѡ, став бѡрјыгыг-пїыг сѡмын 36 прѡцент угѡ нывбабас-вылѡ. Колѡ унжык нывбаба бѡрјыны Сѡветјасѡ да Ісполкомѡ сујны.

Выл інструкціја сѡветјасѡ-бѡрјыгѡм-јылыс.

Гењтабр 28-лунѡ СССР-са Тсентралнеј Ісполнїтельнеј Комїтет вынѡдѡма выл-інструкціја сѡветјасѡ-бѡрјыгѡм-јылыс.

Інструкціјаас гїжѡма: вїщѡдлам-кѡ бѡрја кык вога сѡветјасѡ-бѡрјыгѡм-вылѡ, мї адѡам ужалыг-јѡзлыг (робочейјаслыс да крестаналыс) Сѡветјас-вѡсна тѡждыгѡм. Тажѡ тѡждыгѡмыс вшыг-воѡ пыр содѡ. Олѡм-бурмѡм-вѡсна робочейјас да крестана щѡщ зїлѡны кутчїсны пѡлїтіка-ужѡ.

Бѡрјыгѡм-уж-нуѡдан комїссїјас.

Вошѡ сегга інструкціјаас гїжѡма бѡрјыгѡм-уж-нуѡдан комїссїјас лѡгѡдѡм-јылыс. Лоѡ лѡгѡдны Тсентралнеј, областувса, уездувса, вѡлѡгтувса да сіктса комїссїјас.

Сїктса комїссїја лоѡ лѡгѡдѡма сізім мортыс: јуралыс (пуктѡ сіјѡс волїсполком), кык шлен е-льсѡветсањ, ѡтї шленѡн профсојузјассањ, ВЛКСМ-сањ, делегатскеј собрањнегањ, мѡда-мѡдлы отсаган-комїтетсањ.

Вѡлѡгтувса комїссїјаѡ пырѡны сізім шлен-жѡ, јуралысѡ сетчѡ пуктѡ уездувса ісполком, кык шленыс комїссїјаас пырѡны волїсполкомсањ. сегга мукѡдыс—сіктса комїссїја-моз-жѡ

Ташѡм комїссїјасѡ лѡгѡдѡны сы-вѡсна. мед сѡветјасѡ оз пырны ковтѡм-јѡз, кодјаслѡн бѡрјыгѡм-праваыс абу.

Інструкціја індѡ щѡмї Комїссїјаслыс ужјас: вїщѡдны, мед бѡрјыгѡм вѡлі мунѡ закон-сертї да лѡгѡдѡм бѡрјыгѡм-вылѡ кадѡн; вїщѡдны улыгжык-комїссїјаслыс ужалѡмсѡ да сѡставны налы індѡдјас: сетны вылысжык-комїссїјалы отчет ужалѡм-јылыс; лѡгѡдавны спїсокјас: кѡдї вермо бѡрјыгны да кодлѡн бѡрјыгѡм-права мырѡма.

Бѡрјыгѡм-јаслѡн права-бырѡм.

Індѡма сегга інструкціјаас, кодјаслѡн бырѡма бѡрјыгѡм-права. Сѡвет-Республїка-законпуктас-сертї бѡрјыгѡм права оз сетчы:

мортыс-кө важөн да і өні ез ужав да бокуг медавло ужалыгјас-
ос, нарѣтө најос, важөн да і өні ез ужавлы, олө јөз-гылі-вылын
лыбө вузасөм-докод-вылө. Сегга озырјаслы, буржујјаслы, попјаслы,
сар-дырјі пөлітсаын служітыгјаслы да код-гурө мукөдлы. Та-вылө
інструктіја щөктө јона віжөдны.

Сіг-жө бара інструктіјаас індөма, оз-пө поч мырфдыны бөр-
јысөм-права ужалыгјаслыг (крестьяналыг), најө-кө бөгтөны недыр-
кежлө ужалыгөс бокуг, лыбө медавлоны страда-дырјі роботнїкөс.

Бөрјыны сөветјасө ужалысжык да төдысжык јөзөс.

Сөветјасө бөрјылөм-јөзлөн ужалан воыс помафө. Вылыг бөр-
јытөз важ-гельсөветјаслы, волісполкомјаслы ковмас буржыка вістав-
лыны-төдмөдны асланыс во-гөгөрга-ужалөмнас. Бөрјысыгјаслы ков-
мас тајө төдмөдөмсө јона кывзыны да мөвпавны. Быдөнлы колө
төдны, мыј вөчїс важ-гельсөвет да ісполком, мыј ез помав. Кор бы-
дөн төдны кутасны ісполкомлыг ужалөмсө, сөмын сек верман вофө-кеж-
лө індыны ужјас да төдны бур алы омөль-ужалыгјас вөліны ісполкомын.

Вофө-кежлө колө сөветјасө бөрјыны ужалысјасжык да төдыс-
жык јөзөс. Ужалыс-јөзлы аслыныс щөщ ковмас чорыда заводітны
Сөветса-сектсіјајас-пыр отсавны сөветјасын ужалысјаслы бурмөд-
ны ужсө.

К. Н.

ҖЕМЛЕМЕРӨН ВІЗМУ-ЈУКЛӨМ-УЖ НУӨДӨМ.

Чорыджыка колө бостчыны візмуөн-вөфитчөм бурмөдны.

Міжан, Комі областын, крестаналөн візму еща. Паскөдчыны-кө да содтыны-кө—колө зев уна пөг да вын пуктыны вөрыс да нурыс візму вөчигөн. Колө сиз вөчны, мед ескө ещаник візмусыс унжык пөльза локтис. Мі візмутө вөфитам зев-на лок-ногөн: посні-торјөс, разіпельөс, а сы-вөсна сз поҗ завофитны уна переменаөн вөфитчыны, јонжыка бурмөдны-вынөдны да выль-пөлөс көҗажас көҗны. Вөфитам век важ-ног—кујим-переменаөн (когкөм, руҗөг да id).

Таҗнад-візмутө-ужалөмыд да вөфитөмыд омөлтө мусө. Уналарынын каҗалөмаөг тајөс да песөны ескө бурмөдны, сөмын міжан унатор-на торкө.

Өтикө, міжан Областын өнөҗ-на абу весіг өтик вөлөст-ні-сікт, көні бура лөгөдөма візмуөн-вөфитчөм; мөдкө, міжан областын зев еща җемлемерјасыс, кодјас нуөдөны сіјө ужсө; којмөдкө, крестана полөны ыжыд-рөскөдыс да став візму-учотө-бостөм-вөсна вот-сөдөмыс; нөлөдкө, мукөдыслөн јонжыка мувіҗсө бурмөдөма да мөда-мөдлы-петкөдөмыс полөны.

Җемлемерөн візму-јуклөм-уж Комі областын мунө омөля.

Војнаоҗ да револутсіјаоҗ Комі областын җемлемерөн візму-јуклөм завофитлісны нуөдны 44 вөлөстын, но војнајас-вөсна тајө ужјасыс ез ло помалөма. Візмуөн вөфитчөм өнөҗ-на век важ-кодыс.

Револутсіја-бөрын пырыс-пыр Совет-власт шуис, візму-ужавны-пө колө агроном-велөдөм-серти, да колө-пө бырөдны омөльторјассө візму-вөфитөмын. Міжан областын тајө уж регыд паскавны ез вермы дај өні-на мунө зев нөҗјө.

1919-воын Област-пагта ужалис 6 җемлемер: 1920-өд воын—4; 1922-өд воын—13; 1925-өд—19 җемлемер.

Тајө җемлемерјаснас тавооҗ нуөдөма со-кущөм ужјас:

1. 1919-өд воын: віт коллективлы да 2 совкозлы візму-вундыны лөгөдөм-уж; 5 вөлөстлы гранітса-сувтөдны да візму-јуклыны-лөгөдчөм-уж, но тајө ужјасыс һекөн абу помагләма.

2. 1920-öд воын 16 коллективлы ви́зму-вундыны-лөгөдчөм-уж да өти вөлөстө гранитса-сувтөдны-лөзөдчөм-уж нуөдөма; тајө уж-јасыс бара-жө абу понаслөма.

3. 1921-öд воын 8 коллективлы ви́зму-вундыны-лөгөдчөм-уж нуөдөма да өти вөлөстлы гранитса-сувтөдны-лөгөдчөм уж нуөдөма; сөгга 6 коллективлы вундөмаөг ви́зму да 8 совхозлы гранитса-сувтөдөм-уж нуөдөма; но тајө бөрја-ужјасас (совхозјасыслыг) адқөмаөг лок-ногөн-ужалөм да шуөмаөг 2 совхозын вылыг вөчны;

4 1922-öд воын: 6 коллективлы ви́з-вундыны-лөгөдчөм-уж нуөдөма, ноль коллективлы ви́змусө вундөмаөг, өтик заводлы сувтөдөма граңича да вундөма места, кык пөчинөклы вөрыг вундөма места сетчө овны-кајөм-вылө да ви́зму-вөчөм-вылө.

5. 1923-öд воын: 3 пөчинөклы вөрыг вундөма места сетчө овны-кајөм-вылө да ви́зму-вөчөм-вылө; 2 коллективлы вундөма ви́зму; вундөма места лесопильней-завод стрөјитны.

6. 1924-öд воын: 2 пөчинөклы вөрыг вундөма места сетчө кајөм-вылө да ви́зму-вөчөм-вылө; 12 вөлөстын гранитса-сувтөдөм-уж мунө (3 вөлөстын ужыс понасөма, а мукөдас абу-на): өтик коллективлы вундөма ви́зму да 4 школалы вундөма участокјас.

7. 1925-öд воын: 9 пөчинөклы вөрыг вундөма ви́зму-места сетчө кајөм-вылө; помалөма гранитса-сувтөдөм-уж воқза вогань коллөм 9 вслөстын; 6 коллективлы вундөма ви́зму; 2 совхозлы вундөма ви́зму; 3 школалы участок вундөма: Сыктывдинкар-гөгөр гранитса сувтөдөма. Сөгга заводтөма нуөдны Көзвывса земельней обществонь землемерөн ви́зму-јуклөм, но тајө ужыс абу-на помазөма.

Тајө ставгыс адқам; мијан Областын сбылысжыка некытөн-на абу нуөдөма ви́змуөн-вөфитчөм бурмөдөм-уж (кызи агрономија щөктө). Тащөм уж нуөдны колан (1925-d)-воган заводтөма-нын, но тајө ужыс ыжыд да таво, 1926-d воын, оз-на қикөз помаг. Тащөм уж, Көзвыв-вөлөстгыс-өтдор, мукөдлаын некөн-на-жө оз мун. Ви́чин-вөлөстын пондылісны таво нуөдны тащөм ужсө да бөр дугісны.

Таво, Көзвылыг-өтдор, мунөны нөшта со-кущөм ужјас: 1) фервна Чіт торјөдчө Вылгортса-Земельней-Обществоыг і на-костын сувтөдчө гранитса; 2) Лөзымса-Земельней-Обществолы сувтөдчө гранитса—Пажгасакөд сорти-костіө ви́зму-ужалөм бырөдчө. (Тајө уж-јасыс таво, буракө, оз вермыны помагны спорүјтөны-да); 3) Пөчинөкјаслы ви́зму-места переселитчыны вундасгө казна-вөрыг Леткаса, Ношульса да Сыктывдинса Лесничествојасыг. Ставыс таво лөб вундөма 40-50 пөчинөклы. Ужыс мунө-на да қиксө ог-на вермө гөдны; 4) Јемва-вожса вөлөстјаслы лөсөдчө гранитса казна-вөркөд.

Тајө ужјас-вылас гожөмнас таво ужалісны 19 землемер, а өни ужалө 14 морт. План-серти таво-кежлө колө-вөлі ставыс 36 землемер, но мијан асланым землемерјас абуөг-на, а бокуыг, мукөд губернајасыг, сузөдны его вермөј, дај дона зев сувтө сузөдөмыс

да најос виқомыс. Тајо уж җемлемерјасос-бокыс-коромон ми оғо вермө паскөдны да өдјө нуөдны: колө лөбөдны асланым мијанлы җемлемерјасо. Мед дыр-кежлө мијан-крестаналон бурмөдтөг виқмуөн-вөфитчөм оз нужав, колө унжык мортөс ыстыны гырыс-школајасо велөдчыны. Онөз гырыс-школајасын җемлемерө велөдчөны сөмын 5 морт.

Сегга колө крестаналы аслыныс заводитны виқмуөн-вөфитчөм бурмөдны җемлемерјастөг—вештагјас да јукөгјас-дырји.

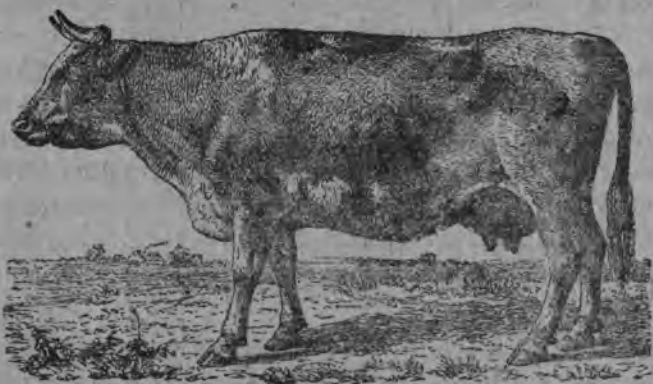
Агрономјаслы, сельско-көзјаственней кружокјаслы, волісполкомјаслы, комунист-партија јачејкајаслы колө буржыка мөвпыштлыны виқмуөн-вөфитчөм бурмөдөм-јылыс. Виқмуөн вештагјас да јукөгјас-дырји колө старјатчыны бырөдны посны-торјасон, сорти-костон да рази-пельон виқму-ујалөм.

С.ф.К.

Кызі крестаналы быдтыны

бур-мөс.

даніјаын*) виқму душ-вылө зев ещаон воө, но сені крестана олөны јона-бура. Со мыј - вөсна најө бура олөны: сені зев уна виқоны скөтсө да ставыс зев-бур-рөд. (даніјаын быд 100 фегатина-

папта места-вылө воө 50 душ гырыс-мөс, СССР-ын быд 100 фегатин-вылө—7 душ гырыс-мөс, мијан облагтын—сыыс еща).

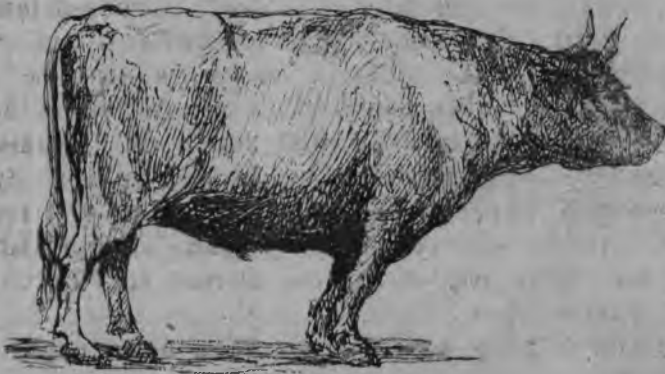
даніаад крестанаыд важон-нын гөгөрвоөмаөс: муыд-пө оз вермы сетны сымда сојан мортлы, мыјда сетө скөт. Сы-понда даніјаса крестана му-вывса-быдтасјасо скөт-пыр пөртөны јажө, выјө, јөлө, гөсө да мукөд добраө. Уна-скөтнад најө мујасо јона кујө-далөны—сы-понда ещаник муөн вермөны зев бура бергөдчыны во-гөгөр.

Та-герти-кө, мијан Коми облагтын, кужөмөн-ујалөмөн, уна-переманаон мујас-вөфитөмөн-да, скөт-виқөм вермас сетны зев-ыжыд докод і вермас бура овмөдны коми-крестанаөс.

*) Ныыжыд государство Јевропанын.

Татчө унжыкыс шуасны, мијан скөтыг-пө он-на ыжыд-пөлзатө богт. Сің ескө, но позө-өд јона бурмөдны мијанлыг скөт-рөдсө јөлажык-мөскөс бур-өшкөн тыргөдөмөн да бура, кужөмөн быдтөмөн,

Кукаңөс быдтыны колө татчөс мөсјасыг, мијан-муын овны-велалөм мөсјасыг. Мукөд-государствоыг да мөд-клымата местаыг бур-мөс-рөд вәјөмыг бурыс нинөм абу. Најө оз вермыны мијанын ов-мөдчыны да рөд кык-кујим-бөрын бөр-жө мијан өнија скөт-код лөасны; омөлик да јөвтөм.

Пөзө ферт јөлажык татчөс мөскөс тыргөдны бур-пөрөдаса (вајөм)-өшкөн. Мед сөмын ез вөв јона ыжыд да сөкыд мијан мөс-јаслы. Арөсыг-томжык-өшкөн тыргөдны оз ков. Сөгга оз ков өш-көс бөрјыны векнөд-ик-топалөм-морөсаөс, жеңыд-ик-ордлыа да гөрба-мышкувылаөс.

Буржык лөө, заводитан-кө бурмөдны татчөс-рөдсө вәјөм-пөрө-дајас-доргыс. Татчөс скөт,—јөлажык-мөслыг бөрјөмөн, бур-өшкөн тыргөдөмөн да бура кукаңјас быдтөмөн,—воыг-воө, рөдыг-рөдө век кутас бурмыны да кутас вермыны сетны ыжыд докод.

Кукаң-быдтыны колө кужны.

Кукаң-быдтөм-јылыг крегтана зев омөла мөвпыштлөны. Чу-жис-кө ловјөн да доңвөдөдн—сјө зев-нин бур. А кыңи сјөс вөңны воңө—оз мөвпыштлыны. Јукталасны да вердасны кың-сурө—вөң-дан-да, кукаңыд вөсмөма, мытөтө. А кукаңлы мыт—медга омөлтөр. Сјө век-кежлө став бур-вынсө богтас кукаңлыг і нинөмөн-нин справитны сөгга он вермы. Сіңи мијан кукаң-быдтөм-трудыд і вөс-шөрө вошө. Мед ескө сөцөм-торјыс ез кут лоны, колө буржыка че-рефитны (рафөйтны) кукаңөс, колө мам-рушкугаң сјөс буржы-ка вөңны.

Мам-рушкуын візём-жылыс.

Кукањос колө заводитны быдтыны чужтөзыс-на (2-3 төлыс воэыв). Кукањыд чужөм-мыгыт сувтө-нын ас-кок-вылас. Сіқкө, сіјө быдміс да јонміс мам-рушкуас. Вөлөмкө, кукањыд, бөрја 3-4 төлыснас зев өdjө быдмө да јонмө. Чужтөм-кукањ ачыс оз гој—сыпыдї гојө мамыс да вердө аслас-вирөн пісө. Сіқкө, медым піыс бура быдміс мам-рушкуас, колө секи мамсө бура да кужөмөн вердны.

Мамыслы сојансө, аслыс-тырмымөн-өтдор, колө содтыны щөщ пісө вердны. Піыслы содтөдсө сетны заводитны колө төлыс-кујім-ноль кукањастөзыс өтї тув-мында-кымын пөтөса-гојантор (һаһ, жмык да мукөдтор). Кукањаган-кежлас содтыны-нын тувјөн-жын-јөн. Оз ков вердны мамсө пөдөм, сісмөм да кынмөм сојанјасөн; сіқ-жө оз ков јуктавы көзид-јуанөн да төлын јукмөс-дорын.

Тыра мөслы колө уна да бур сынөд: аслыс да і кукањ-пыддї лавны. Мөс-карта колө лөгөдны сіқи: 1) мед ев вөв дука—вөчны колө сынөд-вежан-труба; 2) мед вөлі кос, мед ез чукөрмы уна һајт да кујөд; 3) мед вөлі југыд да шоныд; 4) колө мөскөс быдлун сынавы да іқасөн ыртыштавы, медым еща буссө да һајтсө кучік-вывгыс ідравны.

Сегса мөскөс быдлун колө леэдывлыны вөла-вылө, шоныджык да гажажык-кадын.

Көт кушөм скөтінаөс, а тыра-тө-нын ферт, оз ков нөјтны (кучкавы, чужжавны). Сіқи вермас дојмыны рушку-пыщса кукањыд. Сіқ-жө оз ков тыра-мөскөс леэны өdjө ветлыны.

Кукањос чужөм-бөрын візөм.

Тақи мөскөс візөмөн кукањ чужас зев-нын кокһа, морт отсавтөг. Вермас, ферт, өткымыныс мөскыд і торкыны кукањавігөн,—сек колө корны скөт-пельшерөс.

Мыјөн кукањ чужас, колө гөгсө сылыс кынөм-дінтыс (сантіметр 4-6-куға вылітіжык) вундыны да вїрсө пычіктөдны сег. Бур лөб—вундөм-местасө-кө мыскыны 2% карболка-сора-ваөн, лібө пуҷөдлөм-ваөн. Сегса чышкыны кукањос міча-вөтөкөн, вомгыс да пельгыс ідравны ыльөгсө дај сетны мөслы һувны. Лөгөдны торја-вежөс—пөчө пощыштны мөс-картаад, мед сөмын вөлі кос, југыд да шоныд. А көзиджык-кө—мед-воэа-лунјассө колө віэны гартөмөн лібө шоныд гөбөчын. Пузчужөм-кукањыд-өд зев кынмыс—мам-рушкаад шоныд вөлі-да.

Чужөм-бөрын кукањос пөчө јуктавы сөмын јөлөн. Мед-воэа лунјассө колө омөлжыка вердны (лун-кежлө 3—5 стөкан-јөв, воэө сегса һеунаөн содтавы). Мед-бур вердны чөж-јөвнас пырыс-пыр-жө лыгтөм-бөрын, пуөдтөг. Пуөдтөм чөж-јөв весалө да крепітөдө кукањлыс гырксө.

Кутад-кө јуктавны јөлөн мөд-мөслыг—колө пуддывлыны да мөс-вөра-шонойдөз көрөдөмөн (30-35° Тсельгij-герті) вөлыгті јуктавны. Кукањөс јуны колө велөдны первој лунсањыс-жө дозгыс (ведраыс либө шајкаыс). Зев лөсыд велөдны чунён, сөмын колө сөстөм чунён.

Медга-нын јона колө видчысны, мед јуаныс ез вөв важ да көзүд (33-35° бурещ лоас). Јукталан-доз мед абу њајт. Кајт, шома да щыкөм-јуаныс кукањасыд мед јонасө і мытөтөны. Мытыд-өд мед-јона кукањтө щыкөдө: мытнад-виглөм кукањыс бур-мөскыд оз-нын вермы лоны.

Кукањлөн мытөтөмыд да кынөм-вигөмыд нөшта вермас лоны јона-вердөмыс. Сізкө, колө төдны—унаө колө сетны јуны да сојны кукањлы.

Мыјөн да мындаөн вердны кукањөс быдмиг-чөжыс, кор кушөм сојан вежлавны—емөг таблитсајас. Сөмын та-јылыс ми ічөтiка гор-њыштам-жө. Чужөм-бөртiыс колө јуктавны кукањөс мам-јөлөн, 4-6-14 тувјөз суткi-кежлө. Сізі кык вежон—заводiтны 4 тувсањ, сегга пыр содтавны 14 тувјөз.

Кык вежон-бөртi сылы колө јөвсө век содтыны, позө пуджын-јөз суткi-кежлө. Сек-жө сылы позө заводiтны сетыштавны њеунаөн поснi бур-турун. Та-бөрын быд 3-4 лун-бөрын јөвтө чiнтыны өтi бутулка-мында, а сы-пыдi сетны сымда-жө болтушка, либө пунт-четверт ($\frac{1}{4}$) зөр-пыч куртөм-јөв-пыщкын гудралөмөн.

Њольөд-вежонсањ позө јуктавны вылыссө бөстөм-јөлөн. Витөд-вежонсањ позө-нын кукањлы сетны 2-3-4 тув турун да і леэливлыны вөла-вылө јiрсыны (сөмын пөт-јылыс).

Көкјамысөд-вежонсањ јөвсањ позө вужны шонойд пыза-ва-вылө (ныас-вылө).

Көјмөд-төлысгањ позө вердны турунөн, мында сојас.

Њольөд төлысгањ позө дугдыны јуктавны ныасөн. А јуктавны куш-ваөн да торјөн вердыштавны пычөн—суткiын пунт 4-5. Тазі і вердны кукањөс арөсөз. Арөсгањ-кымын заводiтны вердны сіз-жө, кызі і сулалан-мөскөс.

Кукањөс чужөмсањыс колө луннас вердны пыржык өтiк пөраө: асылын, лунын да рытын.

Кукањясөс колө виэны воэ (2 арөсөз) тыргалөмыс.

Тащөм быдтөм-трудыд крестанiнлөн њекор оз вош, сөмын колө быдтыны јөлажык-мөслыс да бур-өшкөн тырөдөмаөс.

Кукањыс артмас бур-мөс, вајас уна-пөльза, крестана-кө пондасны кужөмөн быдтысны.

Истомин А.

Курөг-төвјөдөм.

Быдгама-пөлөс виған-пемөсјасөс позө бурмөдны ас-колан-ногыд, сөмын колө һеуна старајичыштны. Бостам көт курөгөс (мукөдлаын шуоны чіпанөн). Курөг-виғөм-вылө мјјан өнөз омөла-налоі виғөдлөма. Ферт буржыка дөһөритөмөн мјјан позө бостны сыпомыс ыжыд пөльза, сөмын бурасө виғны мј огө-на кужө.

Мјјан Комі облагтын унжык крестаніныс виғө кык либө кујім курөгөз, а мукөдыс—һольдз, витөз, дасөз і сіз воғө. Курөгјасөс вердөны дона көрымөн, виғоны кығи-гурө да ічөт-інјасын. Ас-олан-інын уна-курөг виғны һекущөма оз поз. Өткө, курөггыс керкаыд дукгө да вермас сөгаң шөдны семјаө вигөмјас; мөдкө, он вермы лөгөдны ас олан-інө кущөм колө налы места да мјј налы колө. Төвјөдан-інјас мјјан емөг зөв бурөг, сөмын һеуна колө лөгөдыштны.

Курөгјаслы оз ков јона-шоһыд-места. Шоһыд-картајасын (гидјасын) лөб меда-бур најөс виғны, сөмын колө лөгөдыштны гырыжык-өшіңјас да вөчны аслыныс вежөс скөтјаскөд өтлаасөмыс. Вежөссө позө пощны сувтса-понөльјасөн либө вөсны-төсјасөн. Ыждаыс лөгөдгө курөг-лыд-герти, меd быд курөг-вылө воө аршын-куға да аршын-пагтаөн. Сіјө лөгөдан местагыс важ-кујөдсө колө шыбланы. Сөгга ва-воөмыс аршын-жын-вылаө жоғ вөчны да сетчө важны гала-сөра-лыа. Өтк пөльсыс колө лыасө торјөдны пөвјөн-жө да лептыны вөстөн-кымын вылөжык. Торјөдан-інас лыаыс виғгө сөстөмжыка, меd курөгјасыс кор колө вермасны сені пуртыкасны, сіјө местаыс оз ков бырөдлыны гала-ізјас. Пуртыкасігас најө гала-ізјассө кокалоны асгыныс-лысер*) вынөдөм-вылө. Меd ескө вөлі сынөдыс сөстөмжык—колө лөгөдны сынөд-весалан (вентілатсіја).

Вердны колө өтөжык-кадјасө, кыкыс лун-кежлө: асывоғын і рытын. Зік һаһөн-вердөм сувтө зөв-вылө, сы вөсна і колө лөгөдны дөнтөм-көрымјас. Курөгјасөс позө вердны быдторјөн, сөмын колө кужны лөгөднысө. Асывоғын лөгөдгө һебыд-көрым. Асја-көрым-вылө лөзө лөгөдны: 1) пуөм-картупель пыч-сорөн рок-моз нырөмөн; 2) поснөдіка шырны веж-турун да пөжны пыч-сорөн; 3) позө чукөртны веж-турун-чір да вердны шырөм-турун-моз-жө; 4) пуөм сөркнө, галанка да мукөд-пөлөс градвыв-пуктасјас пуөм-бөрын пычөн-сорлалөмөн да рок-моз нырөмөн, і сіз воғө. Тајө ставыс зөв бур гојанторјас, сөмын луныг-лунө асја-гојанјассө колө вежлавны, меd оз умны. Рытын сетгө чорыд-көрым вежлалөмөн-жө: зөр, іd, шыдөсјас, позө вердны і просаөн.

Курөгјас јуөны зөв щөкыда да і оз өтөк-кадын. Сы-вөсна јуан-ва век колө виғны на-дінын (сөстөм-дозјын). Меd ескө јуан-ва-

*) Лысер—косяк.

ыс вöли пыр сöстөм, позö лөгөдны сиз: партөвөј-сулаө (бутылкаө) пуктöны ва да пробкаалöны. Пробкасö рождöны шылаөн, мед нөжжөнйк пыр-вочасөн кутас ваыс војтавны. Пуыз вөчöны прөстеј-улös-код (табуретка-моз) вевта да пыдöса (жожа), бокјасыс колгö вогсаөн. Вылыс-пөв-шорсö рождöны бутылка-төрмөныс, мед сөмын бутылкаыс сетчö öшјас-жө. Сijö пикбөдөм-инас сульясö сувтөдöны увлаң-јурөн, а ва-војталан-вевтас пуктыгсö сөстөм-блуд. Мөдлун, васö пуктигөн блудјыс мичаа мыгкыгсö. Буржык ескö лөб, рытаы-ные-кө богтан блудсö да мыгкөм-бөрас косөдлан.

Тувсовла-дор курөгјаслы сетгö извеска, мед оз вермыны лоны кыштөм-колкјас (гöлышјас). Извескасö позö поснiа-крөшитөмөн кiетны лыа-вылас, позö виçны i торја дозјын. Позö пөраыс-пөраө номсөдлыны ул-јайөн, рыскөн да мукөд-торјөн.

Вердны колö сиз, мед оз щөгны, да мед оз i шыгјавны. дыр көнтусөн вердны оз поз. Вердан-нормаыс лөгөдгö курөгјас-герти: гырысжык-рөдлы—унжык, поснiлы—ещажык.

Узлiгөн курөгјас рафејтöны пукавны горјас-вылын. Горјасыс лөгөдгö төвга-позјас мугаыс аршын-вылаө-кымын, мед налы оз ков горјас-лебзiгөн öдзөдчыны.

Тулысын мед-возза колкјассö курөгјас рафејтöны кокавны. Медым колкјастö сiçтö невоштавны, колö мелыс либö извескаыс вөчны сещөм-жө колкјас—сетчö најö öдјö велалöны да i колкјастö сојны оз кутны. Позјас öтик сещөм колкјыс унжык пуктыны оз поз.

Колкјалан-позјассö колö вөчны быд-курөглы торјөн, мед сijö вöли небыд, му-бердын да i некод мед ез вермы најös торкны. Сылы-нога-кө лөб позјыд — курөгыд бокö колкјавны нөтчыд оз кут.

Возжык-кө көсјан пөжөдны—сijö-позјас позö пуктыны унжык извескаыс-вөчөм колкјас (витөз либö нөшта-на унжык). Колкјассö рафејтөмысла сijö колкјалигас кутас дыржык пукавны да i возжык мөдөдчас пөжөыны. Вөзза-петөм курөг-пiјаныд öдјөнжык быдмасны да i ар-кежлас лөоны крепыдөсжык.

Колк-иналан-ин мiјан позö лөгөдны коператiвјас-пыр, а коператiвыд налы адзас местасö. Вөзвыв-лөгөдчөмөн вермас инавны карö, шојтчан-керкајасö да бурдөдчан-инјасö (дома отдыха и санатории) да мукөдлаө, сөмын колö лөгөдны иналанторсö.

Крестаналы таыс зев позö богтны јон отсөг, а унжыклаыс-кө лөгөдан тащөм-отсөгјастö—лөб ыжыд нажетка, да i аслыд сојны колкјыд зев пөтөс.

Vojdör i öñi.

(Нывбабajas-олөмыс).

А думыштан-кө,—олөм-жө вөлі воjdör нывбабаыдлөн! да, јешцө, сурөма-кө лок еңка-ажка-воцө да чорыд мужик-динө... Јона фелө вөлі. Кыз, бара, сijө олөмыс колөма-а!

Повнита ме пөчөлыс аслас-олөм-јылыс моjdөмсө. Сетисны-пө менө дасвіт-арөсөн комын-кык-арөса-сајө: му-код-пө қик тјан фед-ныд вөлі, букышөн-пө і вицөдлывліс. Јона-пө і нарфитліс! дасквajt-арөснас-пө ме сөкыд-нын вөлі. Мөдөдчам-по страдујтныд весас-вылад-да, меным-пө нопсө сөкыд-жыкөс пуктас, а муннысө-пө комын верст-сајөц колө—Луд-вожө. Менө-пө воцын ыстас, аныс-пө бөрын куз-бефда. Он, бара, пукыс шөјтчыштнытө кык-пудја-нопнад! Езөд і кув, пөрысөц оліс. А бур кыв ез шулы, кујимур ез сетлы працникјас воласны-да. Нинөмөн катыштны! Ог і катыштлы—грек-көт-спасеннө!

Уна труд вөлі пөчө пуктөма, уна челаф быдтөма, немыс керка-гөгөр бергалөма, вицму ужалөма. Картаын да виц-вылын рөфит-лөма, јенлыс кокнөд кевмылөма.

Повнита ме, ичөт-дырјі јона повлім шышјасыс. Медса јона—Јелес-Парөыс. Көн-кө, бара, конөр, ловја абу-а?

Повнита ме сijөс јон-мича-шаң нылөн. Меным виотавлісны, Парөөс-пө мырдөн пөрыс, Сөд-Јөгөр-сајө сетөны. Вокјасыс-пө (батөм вөлі) лөм-пу-нөрјөн нөјтөны да сетөны. Мунім вицөдлыны: Парө зев бөрдөм-чужөма пукалө гөбөч-вылас, өинмөцыс чышјансө лөцөма-да.

Сетисны мырдөн. Пірујтисны, гажөдчисны.

Лун-кык-мысғи кывсө—пышјөма-пө. фивөыд! Став вөлөстыс шы-зіс. Петөма-пө мөс-лыстыны да дыр-абу пөрөма. Петасны-кө ви-цөдлыны—сөмын пөдөнчаыд сарајпөс-вылад. Јавітисны правлень-нөө, ускөдчасны корны, фегатскејјасөн, понјасөн. Адқасны ры-нышыс лун ноль-віт-мысғи. А фелөыс төлын вөлөма, көцыд. Јөзыд! Јелес-Парөөс-пө кутөмаөг! А сijө шуө: ог-пө вермы овны, мустөм-пө, вицөдны-пө өг вермы, қик-пө вөрса-код. Жагөдча-пө! Жагөд-чыны ез жагөдчы, во-кымын пыр сiз пышјалис: кутасны, нөјтасны, вежон-мөд олас, сесга бара пышјас. Рынышјасын, пывсанјасын фөбсасіс Парө. Сесга коркө і мөд вөлөстө вуцөма. Вајисны етапөн. Став кучіксө гезјөн мужікыс лөцөма —өдва і ловја колөма. Во-кык кујим-мысғи Парө бара сајмовтчөма; секі ылөжык-нын удајтчөма пышјыны. Мужікыс вөліс еновтіс.

Повнита ме сiз-жө Габө-Матренаөс. Сiз-жө (Парө-моз) өинмөц-ыс чышјанасөмөн ветлөдлө. Ме мамөлыс јуалі—мыјыс Габө-Мат-рена шөгө. Сijө-пө зев-ыжыд грешнича: 24 арөсөц-пө блөма бура,

нылөн; öнi-пö нöбасö—сы-вöсна вокјасыс вöтлöмаöг, јöз-ордын олö, ташöм фiвöйд-пö кыч во-пыщкын мöд-на.

Бат-ны-мам сылөн ез вöв. Тöв. Кöчyd. Вajöма сijö кагатö сарајпос-улын, сөгга кынмöмгыд i кулöма кымынкö-лун-мыгтi. Кагатö вокјасыд мыжкö мучитисны! Öтi чужјас, мöд тувкас, помеј-вылын вöли олö, ыж-ведрагыс вöли лепталö, оз вердны-да. Рушкуыс ыжыд— „ыжыд-рушка-чурка“ i нымыс вöли. Арöс кујимöч олiс да i кули. Вojдöр-öд батö ез корелыны.

Таво ми тыртам öкмысöд во секгаң, кор ужалыг-јöз властсö мырдфiс озырјаслыг—помешщiкјаслыг да пабрікантјаслыг. А властнас щöщ богтисны уна права аслыныс. Нывбабajасны Сöвет-власт сымында права сетiс--öнöч-на огö кужö став праванас пользуйтчынысö. Чiкöч-öд öткофалис мужикјаскöд! Суф-гаад-i, сöветад-i, мöдa-мöдлы-отсaган-комитетад-i, земелней-комиссияад-i—быдлаö бабajас суйöны бабajасöс! Таво, 9-öд во тыригад, сещöм бöрјöм нывбабaыд Кomi областын—833 морт. На-пныг 533 мортыс—суфитыгјас, јöз-гаң загедателјас.

Уна вöлöстын емöг фелегаткајас,—сijö нывбајас ас-костгыс бöрjöмаöг велöдчыны выль олöмсö лöгöдны. Облаг-пастаас ставыс—2058 фелегатка 70 чукöрын (вöлöстын).

Фелегаткајас быд-ног кутчiгöны олöмсö асгыныс кокнöдны:

1. Таво гожöм-кежлас лöгöдлöмаöг 53 јасли (челяфлы гожгаоланiн). Ферт, сöмнас отсалис-жö Сöвет-властыд. Асныс быд-ногөн-жö чукöртöмаöг-дај: Катыд-Ыбын-пö öтi морт абу öткажитчöма, кор фелегаткајас öктысöмаöг.

Думыштан-кö, мыј кагаыд гожöмнад мучитчас: понјаскöд да канјаскöд сојасны, гөлöс-сiбдытöч бöрдасны, вöв-кок-улад сурöны, вöјöны... Јона бур јаслиад челяфыдлы; вижöны, вердöны, дöзöрiтöны арлыда-нывбабajас да јешщö-öд пельшöрјас воывлöны.

2. Кокнöдны кутчiгöмаöг i асгыныс ужсö: 34 һарјасан-машина-нын сузöдöмаöг да öтвылыг (артельöн) пользуйтчöны. Öтi луннас-пö нольöн 150-200 јур һарјалöны—зев-пö лöгыд! Сыктыв-катыдыг фелегаткајас-пö көсjöны сузöдны һарасан, зуаган, печкан-машинајас—јона тыдалö кажитчöма!

3. Куч-шабdi заводитöмаöг јона вöфитны—катыдлаң көзöмаöг таво вöли 123 пуд. Ыбса фелегатка вiсталö вöли: ме-пö көзли агроном iндöм-серви пöјимöн да öтик тувјыг-пö воiс 25 тув шабdi.

4. Нывбабajас i грамотаö велöдчöны. Öтi фелегаткаöс ме тöда: 52 арöса, а велалöма лыффысны; да-öд i кырымагны кужö—фiвö менö кутiс.

Тыдалö Сöвет-властыд һе тајö фiвöјас-на јешщö вöчас.

Быд баба-кö велöдчас да быд уж-кö машинаөн пондам ужавны—секи олöмыд кущöм лöö!

А тајö фiвöйд лöö!

Міжан коператсіја

Панлам сорңи коператівјас-јылыс.

Комі-журналө мі шуім лөсөдны щөщ коператсіја-јукөд, гіжны сетчө коператсіја уҗ-јылыс. Сіјө, зон, зев колантор. Мөда-мөдтө сы-шыр позө төд-мөдны дај коператсіја-уҗсө вескыд тујө індыны.

Коператівтөг өнїја-пөраө җеревналы не овыны. Уҗыд паякыда кутіс пансыны. Сізі і колө. Сөмын, кыт-сүрө да көн-сүрө уна-на оз артмы.

Вајө пондамө өтвылыс ладсө корены. Гіжөј татчө. Төлыс-мөдөн ставным бурсө адҗам.

Мыј-јылыс колө гіжны?

Позө ас-уҗ-јывсыд бурсө і омөксө татчө, јөз-сорңи-вылө, петкөдны.

Ме-ногөн со-мыј-јылыс перво-на-перво быд-җеревнаыс колө гіжны:

1. Кыці төвар-дон лөҗны.
2. Кыці јөз-кост-уҗ нуны.
3. Кыті оз артмы уҗыс Сојузјаслөн.
4. Мыјла уҗөн оз ков вузасы.
5. Кыці растратајасыс мынтөдчыны.

Зев-өд лүбө овлө, кор ас-коператів-јывсыд гіжөма, дај мүкөдлы сыыс ыҗыд бур.

Мі щөктам быд коператівлы тајө журналсө сүдөдны во-кежлө.

МЫЈ КОЛӨ ВӨЧНЫ.

Өни, аржавылыд коперативжасын во-помеа соб-
раһнејас вөчалөны вы.т ужалыејасөс бөрјөны да
уж-јылыс воқө-вылө сорһитөны.

Колө со мыј вөчны:

1. Ужыслыс ладсө төдыөс да .тучки-олыс-јө-
зөс бөрјыны Правленеө. Прамеј-сајын-өд став уж-
ыд. Сещөмыдлы і ыжыджык дон колө пуктыны
—ас-ужнас бергөдас да і жөзлы уна бур вajas.

2. Быдөнлы, нөшта-һин нывбабajasлы, колө
шленө пырны, вит-шајта паж мынтыны, медым ко-
перативлөн средство лоө. Гөһ-жөзлы колө отсөг
сетны.

3. Век сін-воқад коперативса-уж кутны. Мед
ревізүјтыејас төдөны: мыј көні вөчө. Мед-јона
растратаыс колө витчысны.

4. Товар-дон лезны: быдсама-ногөн артавны
да ладсө корсны, кызі ескө донтөгжык да век
быд-сікас төварөн конеративлы вузасны.

5. Сөм чөжны, важ ужјөзјас корсны, воқө уж-
өн һе вузасны. дыр-кујлан-төвар донтөммөдны
да сөмтө оборотө лезны.

6. Жөз-кост јүгдөдан-велөдан уж пуктыны.

Унаөн-на-өд оз гөгөрвоны—кызі да мыј вер-
мас коперативыд крестаналы пөльза вajasны.

Кызі отсавны гөл-јөзлы коператівө пырны.

Комі-коператсіја-воңын сулалө ыжыд уж: унжык шленөс чукөртны гөл-јөз-пыыс. Став ужнуөдыгаслы коператсіјаын оз ков вунодны, мыј кымын-уна пырө гөл-јөз коператівө, сымын ыжыд выгөда Һе толькө гөл-јөзлы, но і коператівлы.

Кызі-жө јонжыка коператівлы чукөртны ас-пыщкө гөл-јөзөс? Медвоң колө төдны, унаө вөлөгтас гөл мортыс да кымын мортпырөма на-пыщкыс коператівө.

Медым гөл јөз јонжыка пырас коператівө, колө налы собраңнејас-вылын віставны асланы-коператівса уж-јылыс; сегга колө віставны, мыјла воставлөны быдлаө коператівсө, кущөм бур сіјө вайө јөзыслы.

Коператівө пырны, Һерт, колө сөм. Коператівјаслөн витөд сјезд шуліс лөгөдны вит-шајта пай-дон. Кың-жө гөл-јөзлы кокыджыка таяө пай-донсө мынтыны? Медвоң колө пай мынтан-сроксө һужөдны кык воөң. Пай-донсө поңө бедгөдны преміјаыс, коді сетчө коператів-прібылыс һөбалөм-товар-вылө; сетчө-жө кутыштны пушһинаыс, выјыс, кукаң-куыс да мукөдторјыс,—јөзыс ваясны коператівө Һөңга-вылө вузавны-да. Сегга коператівын унаыс овлывлө уж-јас: төвар вайны, лібө кыткө-мыјкө вөчны. Колө сецөм ужјассө сетны гөл јөзлы, мед асланыс, ужөн мынтасны пай-донсө. Тащөм-торнас поңө петкөдлыны гөл-јөзлы—кущөм пөльза вайө коператсіја, дај поңө отсавны налы мынтыны пай-донсө.

Таыс өтдор быд коператівлы во-помасігас собраңне-вылын колө став барышыс, коді колө коператівө вогөгөрсга вузасөмыс, торјөдны 5% торја фондө. Сіјө сөмнас бара-жө отсавны гөл-јөзлы пай-донсө мынтыны. Медым сіјө фондас сөмыс вөлі унжык, колө сөдтөд корны мөда-мөдлы отсаван-комітетлыс. Мынтысөгөн колө төдмавыны олөмсө: коді ачыс вермө мынтыны да коді оз вермы; мынтыны сөмын сы-пыдһи, коді ачыс оз вермы мынтыны. Мынтысөгөн-жө колө віставны гөл-мортлы: таяө-пө сөмыс оз век-кежлө сылы сетчы, а бөр бергөдөм-вылө, колө индыны бөр-мынтан срок, кущөм-ногөн—сөмөн, алы вочасөн преміјажасыс бергөдһы.

Сөмын таңкөн поңө гөл-јөзөс чукөртны коператівө.

Роч.

Коператівјаслөн ас-костын да јөз-костын велөдчан-југдөдчан-уж.

Коператсіја-воңын сулалө кык ыжыд-уж: өт-кө, коператсіја-гөгөрсга-уж колө лөгөдны сіңи, медым ескө сіјө өетіс ужалыс-јөзлы

јонжык, төдчымөна отсөг; мөд-кө, колө кыскыны коператсјаө став ужалыг-јөзсө, медем сетчө-пыртөм-морт ез вөв.

Тажө ужјассө буржыка нуөдөм-могыг колө мед-војдөр ужалыг-јөзлыг вежөрсө јүгдөдны, медем ескө быдөн гөгөрвоө-вөлі коператсјялыг бурлунсө, кушөм отсөг вермас сјјө гетны, бура-кө сјјөс лад-вылө пуктыны да лүчки нуөдны. Јөзлыг вежөр јүгдөдны поң уна-ногөн.

Қоперативјас-бердын ужалыгјасөс (счетовдјасөс, лавкаын вузасыгјасөс, правленьнөө бөрјөм-јөзөс) поңас чукөртлывлыны курсјас-вылө коператив-гөгөрс-ужјас төдмалөм да велөдөм-могыг.

Воңө-велөдөм-могыг поңас ыстыны гушжык, велөдчөм-војтырөс Вышеј-Коперативнеј-курс-вылө Ленинградө.

Коператсја-јылыг велөдөны, коперативса-ужјасөн төдмөдөны том-велөдчыг-војтырөс школајасын: совпартшколаын да гырыгжык челафөс-велөдан карса школаын (школа 2-й ступени).

Коператсја-велөдөм-могыг да гөгөрбок сылыг ужјассө төдмөдөм-могыг јонжык потребобществојас-бердө, бура-ужалыг лыддыган-керкајас-бердө поңас чукөртны да воқтыны коператсја-велөдан кружок.

Кружок-кө чукөрмас, медем сјјө воңыв төдө,—лоө сылы кыкпөлөс уж нуөдны: өтык-кө, ас-кост-велөдчан уж, мөд-кө, јөз-кост велөдан уж.

Емөг уна сешөм војтыр, кодјас дөза ескө велөдчисны, да оз вермыны курсјас-вылө ветлыны, школаын велөдчыны, кружокө лырны; сешөм јөзлы коператсја-велөдөм-могыг поңас гижыны Тцентросојуз-бердса заочнеј коперативнеј-курс-вылө (пошта-пыр велөдан курс). Ныыжыд доныг. кор-сурө прөст-пөраө, гортын поңас велөдны коператсја гөгөрбок.

Кытөн кружок оз поң вогыны, сені јөз-воңын колө сувтөдлывлыны коператив-гөгөрс-ужјас-јылыг докладјас, лектсјајас, чукөра-горныјас (беседы), спектаклјас, агитсудјас. ловја-газет да өтенгазетјас да мукөдтор.

Коператсја велөдөм-могыг быд вөлөгтса лыддыган-керкајас-бердө колө лөвөдны коператсја-уголок да бібліотека. Сјјө уголоксө да бібліотекаксө луныз-лунө колө бурмөдны да баситны вьл-платјасөн, портретјасөн, диаграммајасөн, да ужалыг-војтырлы коланыгајасөн.

Коперативјас-гөгөрс-ужјасөн төдмөдөм-могыг колө щөкыджыка гижавлыны комі газетө да журналө,—кушөм бур јөзыслы коператив сетис, мыјөн сјјө вөгө, кыңи бурмөдны, лад-вылө пуктыны да мукөдтор—медем газет-пыр быдөн вермисны төдмавын кушөм коператив ужалө бура, кушөм—люка, кыңи колө бура ужавны да сјјө воңө.

Некушөм велөдчөм воңө оз мун, огө-кө кутөј паскөдны, јөз-костө разөдны ужалыг-војтырлы-колан, донтөм ныгајас.

Велөдчитөм да омөлика-велөдчөм-јөз от төдны ыгајаслыг бур-
лунсө. Сіјөн најө некөр некущөм ыга оз нөбны.

Сешөм пемыд јөзсылы колө дугдывтөг мојдны, ыыны, ыстав-
ны ыгајас-јылыг, мытчөдлыны колан-ыгајассө, медем быдөн гө-
гөрвоасны ыгајаслыг коланлунсө да воқө пондасны нөбавны.

Коператсіја-велөдөм-могыг, сіјө ужсө лучкі-нуөдөм-могыг быд
потребобшестволы колө торјөдны прібылыг 5% да сіјө гөмсө пук-
тыны культфондө.

Тажө гөмсө кытчө-сурө віңны оз поң. Тажө гөм-вылө поңас кор-
ны (выпішитны) колан-гаңетјас, журналјас, ыгајас, плакатјас, порт-
ретјас да мукөд-пөлөс колан-торјас коператсіја-уголокө да бібліо-
текаө. Нөшта сетыз поңас торјөдны гөмтор челад-јағлі-вылө.

Культфондө-кыңыс колө нөшта торјөдны прібылыг 5%-мында
гөм коператсіја-гөгөр ужалыгјасөс велөдөм-вылө (на подготовку
кооперативных работников).

Војтырлыг вежөр јүгдөдан-уж бура-лучкі-нуөдөм-могыг колө
сөмын өтувја уж. Колө, медем потребобшествојас кутасны тајө уж-
сө нуөдны да чукөстчасны мукөд-бердө отсөг-могыг, а партіјнеј да
общественнеј організатсіјаяс чепөсјасны налы отсавны тајө ужсө
нуөдны.

Көмі.

Мыј вермас вөчны лок прікащік.

Прікащік-сајад коперативыдлөн жын-ужыс. Сы-понда јона-бөр-
јыгөмөн сіјөс колө пуктыны. Поңас сіјөс правленьнөө і не бөрјы-
ны, а ладажык медалөм-мортөс прікащікың віңны. Договор ьөчан
сыкөд—поңө сөгга і ужсө сылыг јуавны.

Кызі төдны омөль прікащікөс?

Омөль прікащікыдлөн лавка-пыщкөсыд зік пөжвор-коф. Пыран-
да—бөр петны өдјөжык туј корсан. Најтсыс да бусгыс горшад
клячасө. Сакар-дорын—треска віңө, шыдөсјас-пын—шырјас уялө-
ны. Сітеч-пона—стойка-улө сујөма. Локтан-да—јөз-вылө горзө,
чіннас ышһасө. Он-кө віңөд—регыд-на вескі-лыдөн кыкыштас, гор-
тад локтан да кіло оз суңы. Колан-төвар унаыс оз овлы—мөм-пө
ічөт сетчөң фелө,—шуас. Век ічөт-жалөваңнө-вылө нораө;—ачыс
зев дыш, јөзыд тащөмыдлы бара-жө і донсө оз пукты унжыксө.

Лок-прікащікыд ферт-нын віна јуө. Віна-кө јуө—кыт-сурө сіјө
гусалө-нын. Жын-пөрасө сіјө сетчө і сојө, локтан коланторла-да,—
лавкаад коңкја-томан өшалө. Учот вөчасны да тащөм прікащікыд-
лөн ферт-нын со-кыкыд, удајтчас дај сурс шајт, оз суңы.

Мыј керан? Коркө-њекоркө, сетасны сүдө, гашкө-пө перјасны, сетга. вiзöдан-да, jöзыд павкалісны коператiв-бердöгүд. Вiдчöны: кыг-пö-нын, бара, мiрскеј-добра бур-iнö волас. Сетга пöра воас коператiвлы төварыг вексель-сертi мынтыны—сöм оз сузгы. Карын вексельтö протестујтасны, а сы-бöрын богтас сетга кыгкө ужöннад! Ёнекод оз сет. Правлeннö пiкө воас, собраңнö чукöртас. Собраңнö-вылö даc морт сöмын локтас, дај најö пaјсö бөр корöны. Вiзö-ран-да,—коператiвса ужыд зiкöз торкeic. Регыд, зон, торкныд—пондыв бөр течны, уна пöг петас.

Сетга коператiв зiкöз кiггic. Изтöг весiг ње кыг богтны. Вiзö-дан-да, Матвöј-Прокö лöсöдчö вузасны богтчыны...

Таг абу?

— Мед, ескö, таг оз-жö ло!

Тащöм-кö пpикащикыд—кык жел-костö богтöј да реллö öшöј!

Парма.

Кызi бурмöдны вiзму-ужалан-тö-варiшществојаслыс ужсö.

Правлeннöлөн уж.

Вiзму-ужалыг-тöварiшществојас мiјан унжыкыс-на ужалöны омöла. Унжыкыс—омöл правлeннöдысла. Веккалöны сетчö либö ужавны-кужтöм-jöз, либö дыш-jöз. Сещöм правлeннöјастö ферт тагi возö еновтны оз пог. Колö, дышöг-кö сен jöзыс,—вылјасöс бөр-јыны, а оз-кö кужны ужавныс—велöдны најöс.

„Правлeннöдыд-öд i төварiшществоыдлөн журыс. Сы-вылö, бур-кöзajн-вылö-моз, лeзöма став тудöдан да мукöд-пöлöс ужсö зон төварiшществолыс,—ферт, устав-сертi-жö. Уставсö вынгöдö общeј собраңнö төварiшществоыслөн“.

Тагi шуöма машинeј-коператiв-төварiшщество-уставын, 52 параграфын.

Бур-кöзajныд аслас-овмöсыг возвыв ставсö арталö: көн-мыјсылөн ем, кыг-мыј да унаö сылөн докод локтö, кытчöккө оз-ö пог донöнжык лышалантортö iнöдны, либö көнкө ужыштны-нажöвiтчыштны. Сiз-жö тöждыгö, мед-ескö став төварiшщество-шленыс тöдiс да ужалiс төварiшщество-ужас.

А тагi-ö ужалöны мiјан правлeннöјасыд?

—Оз. Унжык правлeннöыс мiјан оз тöд, оз адзы асгыс уж-јассö.

Бур-правлeннöдыд общeј собраңнöјас-вылад (став-төварiшществоса-шленјаслөн чукöртчылöмјас-вылад) пунктö горныјас сöмын

гырыг-ужјас-жылыг, да корö собранһöлыг бур-тујдöджас-индöджас сijö ужјасас. Віставлö аслас-вöчöмторјас-жылыг да Ревіціонней Коміссіја (відлалыгјас) вöчöм-ужјас-жылыг, медым собранһö тöдö да вынгöдö вöчöм-ужјассö. Собранһöјас-костас сөгга став-ужсö ачыс нуöдö да лөгöдлö воҙö-кежлö ужјас.

Омоль-правленьöад мөд-ногса. Шленјас-костас некущöм уж-јитöд абу: секретарыс вöчö асгыс уж, гижаван-уж; казначејыс сөм-сö лыфдö; журалыгыс, предедательыс, бара-жö—котралö төваріш-ществоса-фелöјасөн. Быдөн асгыс нырувгыс і тöдö. Тағ-жö і мiјан унжыкыгсö. Ас-костса собранһö правленьне-шленјаслөн оз овлы. Секретарыс быд-фелö чукöртö общецј собранһö-кежлö Воҙыв аг-ныс оз і відлавлыны һі думыштлыны сijö фелöјас-јывгыс, гашкö, ескö, і вермасны вöчны общецј-собранһөтöгыс.

Ферт сөгга тащöм правленьöнад общецј-собранһöдыдлы лöу уна бур-кад воштыны прöста. А правленьöдыдлөн унаыг буржык-торјас-јывгыд вунлывлö горнітны общецј-собранһö-вылас.

Бура-ужалöм-могыс правленьöлы колö:

1. ужавны сiзi, кызi щöктöма төварішество-уставын;
2. мед правленьöса шленјасыс тöждыгiсны став-уж-јывгыс, а ез јуклыгны ас-костас правленьö-ужнас да нырувгыс сöмын і тöдны;

3. чукöртлывлыны щöкыджыка ас-костса загеданһејас, щöщ корлывлыны Ревіціонней Коміссіјаыг шленјассö да зiлжык, суғжык јöзöс төварішществоса шленјас-пыыг;

4. лөгöдны ужпас зоң-во-кежлö. Урчитавны—кущöм кадö (шум-ам-көт: тулысын, арын) мыј ужавны. Ужјассö вынгöдö общецј-собранһö төварішестволөн;

5. общецј собранһö-кежлö горніјассö лөгöдны думышлöмөн. Мед та-жылыг тöдö быд-шлен правленьöдыг, а оз сöмын секретар, либö журалыгыс.

Тажö вігалöмјас-ногыс-кө пондас төварішество ужавны, секи вöлыгi общецј-собранһöјасыд личалыштасны поснi горніјасыг, вöлыгi вермыны кутастаны тујдöдны төварішествоöс воҙö-уж-вылö.

Төварішестволөн уҗ.

Вiзму-ужалан-төварішествојаслөн, крефiтней (уждыган)-төварішествојас-кынзi, мед-коланторјыс—кужöмөн-ужалöм да уж-нуöдöм.

Богтам кущöмкө төварішество. Ужалöмыг сылөн воö iчөтiк барыштор. Сы-вылö сijö вермö һөжјöһикөн бурмөдыштны вiзму-вö-фiтöмсö, овмөссö.

Емөс бур-жö төварішествојас, сöмын омöла пунктöма уж-нуö-дöмсö, сijөн налы барыш-пыфдi локтö убытка.

Вiзöдлам, кызi тащöм төварішествојасас уҗыс мунö, јона-ö спорiтчö.

1925-öd воё öтi төварішщество көзлөма 4 пуд да 10 пунт аңкыщ. Арталан-кө 3 шайтөн да 40 урөн пуд, ставыс—13 шайт да 40 ур-дон. Аңкыщсө нөбөмадг 40 верст-сагыг-да, ковмөма сiјсө важны пыжөн 5 мортлы; 80 урөн пөфеншщина, сувтөма вайөмыс 4 шайт. Көзiгас ужалөмадс: 34 мужик пөфеншщина—80 урөн, 3 нывбаба-пөфеншщина—50 урөн да 25 вөв-пөфеншщина—70 урөн, ставыс 46 шайт да 20 ур-дон. Чукөртөмө-теччөмө петөма 14 мужик-пөфеншщина да 39 нывбаба-пөфеншщина, важ-донјаснас-жө—сувтө 30 шайт да 70 ур. Вартөмө петөма 15 мужик-пөфеншщина—12 шайт-дон. 4 пуд да 10 пуд аңкыщ вөфiтөм сувтөма ставыс 106 шайт да 30 ур.

Воөма 30 пуд аңкыщ (бура воөма). Аңкыщ-корјыс (iзасыс)—45 пуд-гөгөр.

Сегга аңкыщсө вузалөмадг 2 шайтөн-пуд, доныс бура шедөма. Iзассө кыг-өурө артастөг код-гурө вiчөмадг. Вузавны-кө, ферт шедис шайт 15-ыд.

Став докодыс локтөма төварішществолы 60 шайт, а вөфiтөмас вiчөмадг—106 шайт да 30 ур. Iзас-донсө-кө, 15 шайтсө, щөщ лыд-сам,—31 шайт да 30 ур убытка лөма төварішществолы кужтөм уж-нуөдөмыс.

Богтам гөрөм-көзөмсө.

4 п. да 10 пунт көзны (фегатiналөн којмөд-пай-кымын лөө), мунөма 34 муж.-пөфеншщина, 3 нывбаба да 25 вөв-пөфеншщина—46 шайт да 20 ур дон.

Бура-ужалөмөн, „Урочней-положеньнө“-вертi, көт i кык-мында богтам тајө-жө ужсө, колө: 5 муж.-пөфеншщина—80 урөн, 4 шайт-дон да 4 вөв—70 урөн, 2 шайт да 80 ур-дон. Ставыс сувтө 6 шайт да 80 ур, а оз 46 шайт да 20 ур.

Со-кущөм омөла вөлөм налөн ужыс мунө. Öтi-мортлы-мында уж вөлөм дышiника вөчөны 6—7 морт (а мi јешщө көсјам лөгөдны, мед öтi морт ескө ужалө сiзiм-морт-мында). Тақитө ужалiгөн, ферт. төварішществолы некущөм барыш оз во, убыткаыс-кынқи.

Мыј колө вөчны төварішществојасы, медым возө-кежлө тащөм-торјыс оз ло?

Ем, шуам, кущөмкө уж. Быд крестанiн, быд төварішщество-са-шлен төдө воэыв-нын, уна-ө пөфеншщина колө пуктыны сiјө ужө. Ужалiгас-кө сегга ужыс сыыс-нөжјө кутас мунны, колө төд-мавын, мыјла ужалысјасыс нөжјө ужалөны. Оз-кө верiтчысгы налы, колө лептыны та-јылыс горнi обшцеј-собрањнө-вылын, лөгөдны урчiтөмөн уж-пай-мортлы лун-вылө. Поэө секi лөгөдчыны I уркө-вөјјасөн, сөмын быд-ногыс зiльны, мед төварішщество-ужыс вайө оз уронт, а докодтор.

Кустарней-төварішществојасын, шуам-көт фөгөд-вөчан-завод, ужнуөдысјасас колө iндыны бура-ужсө-төдыс-јөзөс. Омөла-төдысјасөн уж-нуөдны кужтөгыд заводлөн петө дона-товар, либө еша.

Сы-тујод, вот, мијан дөгөд да сир-вөчан-заводјас уң-вылын по-чө велөдчыны... кыңи оз ков уңавны.

Сыктыв-карын пунт дөгөд еузалоны 20 урөн.

Кардорын таво-гожөм вөли вөзјоны өти пуд 1-ј сорт дөгөд, вокзал-вылөң вәјөмөн—1 шәјт да 09 урөн, 2-д сорт—92 урөн.

Јемданын өти заводын пуд дөгөд 1,2 да 3 сортыс сора вузалоны 1 шәјт да 73 урөн.

Кардорын бур скипидар сулалө 3 шәјт да 30 ур, а мијан став сор-тыс сорөн—3 шәјт да 46 ур. Тајө-өд ставыс бур машинаа заводын, а посны (крегтанскеј) заводјасаң вөчөм-јывгыд нынөм і горнитны.

Мыјла дона сувтө налөн төварыс?

да, өтикө, скипидарыс петө омөл; мөд-кө,—дона сувтө сирөдыс.

Скипидар—бур, колан төвар. Кужөмөн уңалөмөн почө уна лең-ны, а кужтөгыд, кыңи тәни висталөма,—10 пуд-пыфди артмас-сөмын 2 п. до 20 пунт.

Нөжјө уңалөмысла сирөдыс сувтө дона. Гмета-серти налөн вө-ли лөгөдөма өти-куб-сирөд-вылө влңны 5 шәјт, а сувтис—8 шәјт. Та-јө мед-јона лептө төвар-донтө; ферт, емөс-на і јешцө мыј-сурө дон-лептөдјас.

Бырөдны тащөм нелучкијассө вермам сөмын секи, кор став шлен-ныс кутас думәјтөмөн, сөлөмсаңыс уңавны төварішщество-уңас.

Мијан шленјасыд абу-на сещөмөг, сижөн і лоө лөгөдны буржык правленьнө, мед буржыка уңсө тујдөдас. Та-вылө-жө лөгөдөма і Ревизіоннеј Комиссјатө; на-јылыс ми тәни огө кутө сорнитны, став-ным-өд ми сизі төдам, најө-сещөм-жө уңнуөдысјас, кущөм і прав-леньнө.

Мед-жө Правленьнејас да Ревизіоннеј-Комиссјајас буржыка во-зө-кежлө бөгтөсны асланыс уңө да бөгтөдөсны щөщ ставшлен-сө-төварішществојасыс.

Агроном А. Попов.

Нелучкијас уңдысан-төварішществојас-уңын.

Август-төлысын ВКП-лөн тсентралнөј Комитет вилалис (кыв-зис доклад) уң Тсентросельбанклыс. Аслас постановленьнеөн ЦК шуис: уңдысан уң мунөма бура-коф, уңдысан-төварішществојас век содөны паскалөны.

Быд выл-уңын ем кущөм-сурө нелучкијас. Ферт, емөс нелуч-кијас і уңдысан-уңын. Гырысжыкјасыс со-кущөмөг:

1. Ужөн-бостом-гөм уждыгыгас виңоны не сетчө, мыж-вылө бозтомаөг, а мукөдлаө (гојомө да кытчө-да, а оз ужалан-көлуј лө-гөдны); сегга бостом-гөмсө, ссудајас оз вештыны строк-кежлө.

2. Төварішествојас абу-на кужомаөг чукөртны крестана-ордыг прөст-гөмјас асланыс кассајасө вкладјасөн, учреждєнєјаслыг—вкладјасөн да текушщєј счөтјасөн; ужалөны сөмын государствован гетөм гөмөн, а сїјө оз тырмы. Та-куза тырмыч-отсөг вермытөм-інө сузгытөм-крестаналы абу.

3. Төварішествојас омөла-на воцсагөны ковтөм-рөскодјаскөд, вөчалөны гырыг рөскодјас Правлєнєнєлы-да, мыж-да, төргүјтөны ас-гөм-вылө, кујлөдөны уждыган-гөм төварјасын.

4. Крестана омөла пырөмаөг уждыган-төварішество-ужө: гиж-гөмаөг шленө, мынтөмаөг паж (а унжыкыгсө і пажсө абу мынтөма-өг), кор ковмас ссуда—воласны төварішествоө, а сытөг, мукөд-пөраө, шленөс төварішествоө, кыз шуласны, „гра-ныра-гезјөн көт кыскы“,—оз вегіг волыны собраңнєјас-вылө, оз төдны мыј-і керсө төварішествојасын.

5. Омөла-на мунө отсагөм гөл-крестаналы, најөс уждыган-төварішествојас-пыр кокјылө кыпөдөм.

Ташөм гырыгжык нєлүчкіјас крестаналы уждыган-ужын СССР-пагта, ташөмөг-жө і мїјан, Комі Облагтын.

Комісельбанк важыган-нїн индалө уждыган-төварішествојаслы тајө нєлүчкіјас-вылө, сөмын гөкыда вөрөны төварішествојас.

Уж-лептөмныд ас-сајаныд, крестана: колөкө унжык, донтөм-жык крефїт,—кор ем тенад прөст-гөм, ваяјө уждыган-төварішествоө вкладөн; ссудајас вештөј строкын (мед гөм өдјөжык бергалас), енө төргүјтөј ас-гөм-вылө, нуөдөј чорыджыка ковтөм-рөскодјас-бырөдан-уж, да буржыка виңөдөј правлєнє-уж-бөрга, тојлалөј сїјөс ужас!

Мед тіјан уждыган-төварішество лоас „Феревңаса Банк“-код, чукөртөј сетчө прөст-гөмјас став вөлөгтувса учреждєнєјасыг вкладјасө да текушщєј счөтјасө.

Өлөк-Өндрєј.

Комісельбанкын.

Комісельбанк лөгөдчө выл 1926-27-өд во-вылө. Төдмалө асгыс воцза-ужсө. Колаң-вога ужыс тыдалө со-кущөм цыфрајасыг:

40 уждыган-төварішествојас-пыр мунөма крефїт (уждыгөм): а) куз-строка—117.030 шажт, б) жеңыд-строка—474.500 шажт.

Тајө Ізватөг. Ізва-агенство-пыр мунөма гөм 140.745 шажт да 94 ур.

Выл 1926-27-өд во-вылө план-герті Комісельбанк корө Россель-банклыг 990.390 шажт. Таволоі омөл турун-һаң, сы-куза Обіспол-ком Комісельбанк-пыр корө содтөд гөм көјдысјас да скөтлы-вер-

дасјас лөгөдны. Көјдысјас-вылө плам-герті вөлі индөма 24.000 шайт, содтөд корам нөшта 80.000 шайт, ставыс лоас—104.000 шайт. Скөтлы көрымјас-вылө план-герті вөлі индөма 12.000 шайт. Өнөз ого-на төдө, гырыгө кредитјас сетас Россельбанк.

Комігельбанк-Правленьесань өні нарозно муніс өті морт Мөс-куаөз, медем унжык гөм лыкмөдны Россельбанкгань. Ферт, мјанлыг планјас чорыда чінталасны, корөм-мында гөм Россельбанк сетны оз вермы, сізтө сылөн гөмыс некытчө оз сузгы. Сы-понда Банклы, да і уждыган-төварішществојаслы чорыджыка ковмас чукөртны гөм аслыныс: вкладјас да текущей счөтјас; мед гөм-уждыгысјас-кјјө оз сібды, өдјөжык бергалө (колө ужөн-богтөм-гөм строк-кежлө мынтыны, не оујны гөм төварјасө да өіз воҙө). Татөг уждыган-уж оз јонмы.

Та-ног ужавны богтчыны отсаласны Комігельбанклөн Инспекторјас: најө өні муналісны төварішществојасө во-помавны, отчетјас лөгөдавны. Щөщ индаласны, кыз воҙө ужавны. Сегга-өд прамејжык ужалысјас лоасны төварішществојаслөн асланыс: өні најө велөдчөны счетоводјас-курс-вылын, сег помалөм-бөрын кутасны төварішществоса-счетоводјасын ужавны.

Өльөк-Өндреј.

Спаспорубса Потребобщество.

Во-гөгөрөн өтік морт, весіг, абу пырөма пажщікө, өтік кујмур, весіг, абу содөма најевөј-капіталө. Дөза ескө колө капіталјас да пажщік-лыд содөмыд, медем коператывыд јонмасжык, да тыдалө Правленьөыс омөла та-јылыг төждыбөма.

Важ пажевөј-ужјөз чукөрттөм. Віт-шайта паж-вылө петөм-могыс горні ез-на кыпавлы.

Немвізтөг уна шыблалөма абутөм гөмјастө кытчө-сурө пісмор телеграм-вылө віҙөма 153 шайт да 87 ур, вексельјас герті прөчент-вылө віҙөма 421 шайт да 22 ур, төвар вәјөмыс мынтөма 553 шайт да 51 ур да мукөдлаө.

Кулөмдінса Потребобщество.

Став капіталыс (гөмыс) падмөма: імушществоө пырөма—2861 шайт да 25 ур, ужөн төвар сеталөмаөс—5638 шайт да 13 ур-дон дөза ескө мукөд-дырјі колө төвартө нөбыштны-да, он буракө другөн бост.

Мы вөчан секи? Лоө уждысны лјбө ужөн нөбасны, вексельјас-өн мынтысны.

Сы-помыс рөскөдјасыд содөны, төвар-гөгөрыд гартчөны—төварыд донгалө.

Мордінса Потребобщество.

Тажо вожынён жебмөма: ужён сеталөмаөг төвар 7138 шайт да 17 ур-дон, кытчо-гурө виçөмаөг 937 шайт да 79 ур. Сижө рөскодыс угө төвар-вылө, сы-вөсна төвар донгалө.

Счетовод ужалө најта, лока. Сы-ногөн содтөд (наложеньнө) төвар-дон-вылө лөб сөмын 10,3%, а кутан-кө лучки артавны—петө унжык.

Бозтам со: Чөддінса отделееньнеын төвар кольома, ас-доннас-кө артавны,—736 шайт-дон, содтөд сы-вылө лөгөдөма 232 шайт, мөд-ногөн-кө,—31%-сајас.

Гамса Потребобщество.

Бөрја-вожынён төдчөмөн јонмис, кок-јылө сувтіс. Төвар-дон вочасөн леçө. Обсојузкөд көртагис—векжык сылыг кутис һөбагны: төвар паккөдөм сылөн содис 70%-мында важ-вузагөм-сертіыс, бог-тагысјас вылыг важ-ужјөсө 1229 шайт-сајас чукөртис, аслыс, лав-ка-вылө-пысди выль керка лептіс.

Емөг-дөрт і लोक-інјас-на: пајевөј ужјөз абу ставыс чукөртөма. Чөбагөмны кор-гурө частнеј төргөвечјаслыг да мукөдтор.

Комі.

Комі гіжодчукөр

1917 9-öd 1926.
ОКТАБР

Ошкамөј талун ми Октабрөс жона,
Ошкамөј мез, револутсіја-лун.
Өкмыс-во тырігөн бырі-нын шогјас,
Нөжјөник палали, Комі-јөз, ун.
Гөлөмсаң радејтам, Октабрөс, тенө,
Мезлунөс, вөлаөс сетывөс ми...
Лептамөј вылөжык гөрд-плагјас, јортјас,
Выл-тујөд смелжыка тувчалөј ті!
Өкмыс-вө бура-нын-лөсыда олан,
Те, комі-ужалыө — му-гөрыө-јорт.
Гінјас да јурвемјас вогөс-нын тенад.
Мезлун да вөла адқө быд-морт.
Өкмыс-во помаөс, дасөд-во мунө,—
дасөд-і, кычөд-і, лөө со-во!
Сөвет-власт јонмөма, бырны оз вермы.
Мед тајө властлы помыс оз во!
Талунја-празныксө, талунја-лунсө,
Гөлөмсаң кақтылам Комі-јөз, ми!
Југыдлан тувтчалам, пемыдлун віјам,
Ыждөдам-паөкөдам Октабрлыө бі!

СПИРА-ПРОКӨ.

Med паскалас, шылалас „Ордым“!

дыр-нын-зев мырәисны, уна-пөг кигтисны, уна-вын пуктисны,— сук-парма-пөвсө көсжылисны пискөдны ордым. Бостчылисны жона пиньон-гыжжон пискөдчыны, заводитлисны розөдны-пискөдны,—сөмын сук-пармаса-лөптөн бөр пондис тырны, вөрөавны, вошны...

дыр олөм-бөрын, ки-кок жонмөм-бөрын, выл-жон-лечыд-черјасөн, пөг-гөлөмөн, бостчисны вылыг пискөдны. Важ-ордымлыг-тујсө кор-гисны, розөдисны важ-тујөд, пискөдисны. Öнi векнiдик iчөтик ордым-куза ветлам-нын, огө-нын вошөј парма-пөвсө. Ордым-куза мунг-моз жона пасјалам, пыр возө пискөдам, увјассө-бафјассө весалам, шылө-дам, пасвөдам,—med sijö ордымыс став-пармаса-војтырлы, став комi-јөзлы төдса лоас. Med sijö ордымыс пармаса-војтырөс петкө-дас ыжыд-паскыд-тујө. Ордым-кузаыс повтөг возө пыр тувчаламөј паскыд чорыд-туј-вылө. Паскыд, чорыд-туј-куза возө петамө выл-долыд-гажа-олөмлаң.

Med-жө олас, паскалас-шылалас парма-пөвсө „Ордым“.

Гімаков I. Н.

Комі-аңлы.

Мезлун ми видчюим жона,
Мезлуныд, комі-аң, бур;
Велөдчөм, чојјас, мед-дона,
Велөдчөм јурдөдө јур!

дыр-нын ми пемыдөн олим,
Школаыг пышјавлим пыр;
Сіјөс ми омөла тодлим,
Југыдлаң пессим ми дыр!

Шыбітам, пемыдлун, јортјас.
Велөдчам өтөдгө ми;
Комі-аң, школаө ветлы,
Пемыдлун бырөд да ви!

Чојјасөј, восталөј сінјас,
Кыпөдлөј чорыда ког;
Пемыдлун, комі-аң, бырөд,
Југыд-туј ас-киад бост!
Велөдчы, комі-аң, садмы!
Мезлуныд воис-нын тэд.
Пемыдлун сөлөмсаң ставныд —
Бырөдөј, мед сөгга оз шед...
донә чојјасөј, мыј-инө керад?
Садмөдөј, палөдөј ун;
Велөдчөј лыкпунктын бурал..
Комі-аң, лыкпунктө мун!

Гіпіра-Прокө.

Велөтчөм.

I.

Меным тырис сизим год
 Кыщом арб ме ог төд;
 Мамб школаб мөдөтис.
 Виль-нынкөм кокам көмөтис.
 Вонб¹⁾ менб сбрас бөгтис,
 Велөтис дынб вәјөтис.
 Школа жырын тыр парта,
 Стенын бшалаб карта.
 Парта-сајб пукөтисө,
 Грпелъ-доскасө сетисө.
 Пыр ме куті велөтчыны
 Төдиг-мортөзис пөртчыны...
 Сизим год быдбс котрالی
 Быд „Наукасө“ арталі...
 Велөтчөмыс вөлі бур,
 Сещөм кадыс оз-нй сур...
 Сөк велөтис меным шуіс:
 „Јөгын велөтчөмыт бырис,
 Мун-пө оқлан²⁾ те велөтчы,
 Мед-бы некінлб³⁾ ен сетчы,
 Ем-пө школа городскөј,
 Сек те лоан грамотеј“...

II.

Ме лөбөтй ыжыд ноп...
 Колі ассім дона горт;
 Ај-мам горзытөн коллөтис,
 Вонб вөлсө пыр вашөтис⁴⁾.
 Мунім прістанбдз прокод,
 Сег нүдтис паракод.
 Сольекамскөјө пыр локті,
 Кокын ынкөм—чушкі-льошкі;
 Јувалі сег городскөј,
 Кытөн уна грамотеј.
 Муні, аққй ыжыт-керку,
 Ог лыет пырны, көсјі бертны;
 Öföбн⁵⁾ пыщкас кылб шум,
 Менам журын ыжыт-дум:
 „Сетөн пыщкас быдбс роч, —
 Комі мортлө шуас проч;
 Мыј ме понда секі керны?
 Сөмыс абу мунны бөр-нй“...
 Жагбнйкөн⁶⁾ гувөн пырі,
 Аслам садб быдбс бырис.
 Муні сајас, — аққй жыр;
 Ыббс осғы⁷⁾ ме „зур-вир“.

Сетөн пукалбны јөз:

Веж-кйзабө, паскөм — лөз;
 Меным шуіс бөтк морт:
 Мыј-пө колб комі-јорт?
 Ме висталі: сйз і сйз,
 Мыга менам татчбз вйз;
 Локті ме велөтчыны
 да төдиг мортбз пөртчыны.
 Сйја шуіс сетчө меным:
 „Вот испытание устроим,
 А там видно что и как:
 Может примем, а то и так“...

Јуагисб менчйм уна,
 Быдбс менам өнй вунбм;
 Висталісб меным сек:
 „Төнб бөгтйм, „пермячок“.
 Чожа дбра паскөм вежі,
 Нанка-паскөмөн пастасі;
 Аслым шуі: „лоі роч,
 Комі пыщјы дйныс проч!“
 Ветлі школаб быдлун,
 да мыјкб велөтчөм оз мун;
 Мыла мыга сещөм мыж?
 — Навтө сйјөн — ме сөд гыж!
 Ме-коф-вылын быдлун смек:
 Мыла рочнас ме ог төд.
 Аслам думбн—сйз-жб шуа:
 Мыга рочнас быдтсөн кужа;
 Мыј-нй керан кыз оз артмы?
 Көт-те мафкыш... астб вартлы!..
 Көт быдлунбн гувөн бөрд,
 Јанчйм аслыт—көт ен пет...
 То-ед кыщөм вөлі сөкыт,
 Комі кывнат овны эсскыт...
 Сетөн ешшб нөмбн овны,
 Быдлун нааныс абу сојны.
 Талун щыг те — ашын⁸⁾ пөт,
 Некін кынбмис оз төд...
 Велөтчөм сек абу бур,
 Уна төдбмыс оз сур...
 Тақй велөтчй куым во,
 Төдиг мортбзис ег ло...
 III.

Пондй ббра⁹⁾ ме кошјыны¹⁰⁾,
 Мед бы оқлан велөтчыны.
 Висталісб—„Леснөј школа“,

1) Вокб, 2) воқб, 3) некөдлы, 4) вөтліс, 5) јона, {зев, 6) нбжјб, 7) вогті
 8) аскі, 9) бара, 10) корены.

Сің горбтис меным лөгіг.
 „Сещом „сѳм“ ме теныт сета,—
 Во-мѳд кытис те он петав!
 Менѳ век-на те он тѳд?
 Мун... Кајутасіс пыр пет!“...
 Петі жагѳнык сы-дыніг.
 Тѳварішезлѳ сы-жыліг
 Ме сің шуі: „кадыс тыріс,
 Мыса олѳм татѳн быріс;
 Сыджык овны ез-тај овғы,
 Мунѳміс ме ог-на повғы,
 Азға аслым ыжыд туй!“..
 Ачым паракодліг—„duj“.

VI.

Паракодѳ пашпорт коліс,
 Менѳ сетчѳз „олѳм“ воліс,
 Мыј ме вермі керны сек?

Кың лоіс менам сещѳм „грек“!..
 Льовшінаѳ кысгі пыр,—
 Тујыс женит, ег мун дыр..
 Сетѳн медасі ужавны,
 Ѳтмоз јѳзыскѳт ѳакравны..
 Сіңі пессі тѳліг-кык,—
 Ужыс бур, оз ков мѳдік..
 Јѳзыс сещѳм вѳлі бур,—
 Ѳні сы-кофыс оз сур;
 Быд рыт кошјѳ аслыс пыж,—
 Мед-бы узны кыңі ыж...

*
*
*

То кыщѳм вѳлі „наука“,—
 Гіжны лоіс меным „скука“,
 Лыффы, дона-Паптельеј,—
 Кың ме лоі грамотеј!

Іву-Васіль.

Сортѳвѳј леѳѳм.

Ез-на вун батѳкѳд сортѳвѳј леѳѳм:
 Тѳв-шѳрын вѳрын
 Лым-пыщті келѳм;
 Кын-пујас јірѳм —
 Пілаѳн, черѳн.
 доѳ-вылѳ пуктѳм —
 Зорјасѳн бертѳм.
 Пемыд-на ывлаың,—
 Оз на пет кыаыс,—
 Батыд тед тувкѳдѳ важѳн-һін бокад:
 — Четчы, зон, четчы,
 Пет да мун доѳѳаг;
 Век-кѳт таң кашкы—
 Узѳм оз понас“.
 дыр-мыт те наѳѳнык ѳужѳдѳн, чет-

чан,

Онзілыг чорыда гѳрдѳалан кулак.
 Кѳмасан,
 Пастасан,
 Бі-жылын пусан,
 Мыссытѳг сіңі-і паңасан-сојан.
 Сы-бѳрын жѳжѳнык ывлаѳ петан,
 Вѳлыдлы еіѳссѳ гѳлаас ѳшан;
 доѳѳалан топыда,
 Зельда-јсна, і
 Вуграліг-тырјі
 Кер-діңѳ мунан.
 Шылыда водѳма, шмуткысѳм лымјѳ,
 Білысаң керјыдлѳн тыдалѳ ежыс.
 Вѳвтѳ бергѳдан,

доѳѳѳ лѳѳѳдан
 да зевтѳн і пѳлтѳн кер катны.
 Керлы ѳебыд лым-пын —
 Оз сетчы.
 долыд сен овны —
 Оз четчы..
 Скѳрмѳдѳн,
 Матыштан топыда-гора,
 Берјовтан мыј-верман зорјѳн.
 Повғыштас јортѳѳмыг ѳеуна керјыд,
 Вѳрғас да пыѳѳжык лым-піјѳ пырас.
 Тенад сек вірыд
 Ставыс зік пузас,—
 І он тѳдлы керјыд кың доѳ-ғылѳ лы-

бас.

доѳѳѳ кор кајас—
 сѳезасѳн гартан;
 Мед бѳрлаң оз пыщы —
 Кольчајас сацкан.
 Вѳлыдлы епінаас мајѳгѳн кашкан;
 Оз-кѳ бост—
 Мѳдыс јонжыка шлѳчкан.
 Лым-пыщкѳ шыр пі-моз вѳлыд сен

вошлѳ.

Четчыштлас вывлаң
 да шлыаыд орѳ.
 Зырјѳн лым којан,
 Туј вѳвлы вѳчан..
 І коркѳ вадорѳ кертѳ петкѳдан.
 Батѳ керагѳ;

Кын-путӧ жірӧ,
 Петалиг-костынд вьл пу мем пержі;
 Коркӧ пуыд кажӧптӧ-чегӧ,
 Сесеа лым-пійӧ шмуткысӧ,
 Лок-ногыс усӧ.
 Журьд бергӧдчас,
 Кор ӧк-динад пӧрас;
 Он тӧдлы кыз-ја-і лым-бусыс кыптас,
 Тӧв-нырыс шапкатӧ вывлаӧ лептлас.
 Журсіјас сувтлас,
 да јона зев шеӧзан.
 Пемыдыс-пемыдӧ лунтыр век ӧбран.
 Мы-сурӧ аслыд
 Вом-улын сӧран.
 Војнас-нын локтан
 Чом-дорӧ вӧлӧн.

Муӧмла,
 Кынмӧмла
 Ӧдва-нын вӧран.
 Вӧлыдлы моздортыр петкӧдан турун
 І перьда чом-пыщкӧ пыран.
 Пельсӧ јокмылтчан,
 Тірзан кынмӧмла,
 І видчиган бі-јылыс сӧјан.
 Кор кӧзыда асыван петалас тӧлыс,—
 Јона зев гартчан быд-ногыс.
 Но вескод—
 Кӧзыдыд роӧтор-кӧ адӧас:
 Чужӧмсыд кучікӧ пырыс-пыр амас.

 Таӧі мӧ сортӧвӧј петкӧдлім баткӧд,
 Празник ег адӧылӧ јагын.

Ічӧт-Іван.

Коӧӧр-нывлӧн сылӧм.

I

Мыјнӧ лоі Комі муын?
 Мыјла скӧрміс војвыв-тӧв:
 Мыјла кымӧрјасӧн вевтӧіс
 Шонді-бансӧ сымын-пӧв?
 Мыјла Ізва сізі збојміс?
 Век-тај оліс шы-ні-тӧв?!
 Мыјла сіјӧ сізі гыӧіс?
 Оз-тај тырмы пыжӧ кӧв*)!
 Гашкӧ кодкӧ кӧнкӧ кулі,
 Алі ловӧіс кулӧм-морт?
 Мыјла кымӧр лебӧ увті,
 Гашкӧ корсӧ улыс горт?
 Мыјла вӧчко-пыщкын ӧзјӧ
 Сещӧм уна гырыс-сіс?
 Сені вевеч јурас кутӧ
 Міча, томінік Аніс.

II

Комі-вӧр топыда уӧӧ,
 Тӧвлыс шуӧлалӧм оз кыв.
 Вој-тӧв вӧрлыс јурсі летӧ,
 Чіткыӧлалӧ јурсіјыв.

✦

Јурсі-чіткыӧљјаснас ворсӧ,
 Кызі ворслӧ ічӧт-ныв;
 Ачыс шуӧлалӧ да оылӧ,
 Сылӧ нора сыланкыв.
 Щцельӧ²⁾-горувсаӧныс ворсӧ
 Уна-вожа Ізва-ју;
 Гырыс гыӧн крежӧ³⁾ нӧјтӧ,
 Ворсӧм артмӧ—кӧӧ ен шу.
 Шлывгӧм-шуӧлалӧмјас-кості
 Кӧнкӧ сылӧ, кылӧ, ныв.
 Езыс-моз-жӧ гора јургӧ
 Сылӧн сылӧм сыланкыв.
 Небыд улывј-моз-жӧ кісгӧ
 Нывлӧн мыла сылӧм-гор.
 Гӧлӧм-пыщкӧ јем-моз пырӧ,-
 Шоглы абу пом-ні-дор.

III

Нывлыс сылӧм-пӧыс кывны
 Поӧіс тащӧм сылантор:
 „Шуӧлав, шуӧлав војвыв-тӧлӧј!
 Гӧлӧм-везьыд оз-на ор.

1) Ізван пыжӧссӧ домавлӧны кӧвјӧн, а оз лептавын берегас.

2) Ју-берд жужыд кыркӧщ.

3) Креж—кыр.

Коми-вөрө разод ғылом.
Менгым нора-ғыланкыв.
Коми-вөрлы чөлөм ыстө,
Ыстө коңор-коми-ныв.
Ізва ғызы, ғызы јона,
Аслад ғыөн крежө нөйт;
Коңор-ныв-вылө ен скөрмы,
Коңор-нылөс пыдө вөйт.
Локті те-ордө ме гөсты. —
Асгыд өзөстө мем вогт;
Верөссајө көсја мунны, —
Муса Ізва, менө богт.
Шогөм, бөрдөм ме ег төдлы,
Менам вөлі быдман шуд,
Сыліг-ворсіг-моз ме ректі,
Ректі век ме ужлыг-куд.
Уж-пйын ме томгаң быдмі,
Меным муса сөкыд-уж;
Меным рафејтана-нөвөн
Лыјіс Өлексејлөн вуж⁴⁾.
Меным сөлөм-шөрө пыріс
Өлексејлөн лечыд-нөв:
Аслас-рафејтөмөн гартіс
Менө сіјө уна-пөв.
Ег ме повзы сіјө нөвыг, —
Меным муса вөлі Өл...
Сыкөд көсјі немөс колны,
Көт і вөлі сіјө гөль.
Сывті кутчыгөмөн сыкөд
Міјан коллі уна вој;
Некор міјанлы ез ковмыв
Ежөс-вылө дона-ној.
Лөгыд вөлі муса зонлыг
Кывны небыд-шуөм-шы;
Леэліс ышловзөмјас уна,
Морөс-пыщкын мејам ты.
Тувсов-рытын јона сојліс
Му-јаг-бердын зыңгыг ном;
Сені Өлексејкөд ғывлім...
Окасөмлы ез вөв пом.
Регыд міјан долыдлунлы
Војс втчыгөстөм лок-пом;

Пемыдлунлөн рушку рекміс,
Востіс сіјө пагкыд-вом.
Озыр-зонлы, мігтөм-мортлы
Гөлөм-вылас воі ме;
Төдлін-ен-на? — меным шуө, —
Ме-сајө-пө мунан те.

Вынөн менө озыр-морткөд
Веңчајтісны талун-рыт;
Менгым бөрдөм вичко-пыщ-
кын

Віçөдісны морт-го-віт.
Сөмын өтік морт ез віçөд,
Сіјө менам Өлөк-јорт;
Сылөн гөлөмыс ез іміт, —
Віјіс асгө муса-морт.
Менам сыкөд щөщ-жө ештіс
Му-ыв олөм, му-ыв гаж;
Менам гөлөм біөн озјіс,
Суріс чукрі⁵⁾ — ныж көт важ.
Менам полөм зікөз воші,
Скөрмөм сетіс меным вын.

Верөс-гөлөм-пыщкө пыріс
Менам пуртлөн сімөм-јыв.
Верөс ышловзіс дај кулі,
Весіг ез шу өтік-кыв.

Менгым петөм морт ез төдлы,
Сөмын төдліс пемыд-вој;
Нөшта төдліс верөс-пулөн
Кулөм, ловтөм көзыд-шој“.

IV.

дыр-на ғыліс тазі Өніс,
дыр-на ва-піјө ез пөд;
дыр-на пуçөм-гөлөм оліс,
Ез-на вірыс сылөн көјд.
дыр-на өвтчіс ғыјас-вылын
Сылөн вір да шоныд јаж;
дыр-на скөраліс скөр-Ізва,
дыр-на Өнігөс ез вай.
дыр-на окаліс вом сылыг
Ізва-ғылөн жежыд-быг;

⁴⁾ Вуж — лук.

⁵⁾ Чукрі — векнідік јос-пурт.

Јона топödlis da кутлис,
 Кытчöз ез богт кынöм-щыг.
 Зарни чitкылjассö дыр-на
 Мыскис валён небыд-ки;
 дыр-на олöмыс ез помаг,—
 Ез кус гөлöм-пыг би.
 дыр-на бумгöдчis da увгic
 Тöвлөн бандур⁶⁾—гы да кыр;
 Öчis бандур-бöргa гылис
 Асгыс гыланкыв зев дыр.

Вoj-тöв шуҗлалис да вojлис
 Iзвa-вывтi куз-воjбыд;
 Мында шоггic муса-Анig,—
 Сылы некod оз тöд лыд.
 Пемыд-костын кымöр жöзic,
 Ез-нын воzza-коҗ вöв збоj;
 Гыланкывсö таjöс кывзic
 Са-коҗ пемыд арға-воj.

Бија-öгыр.

„Нинöм соjны“ либö „Со-сикас“.

Варук талун печканөн коралö, гöстjасöс чукортö. Кујим лу--
 чöж-нын лөгöдчö, быдлатi пелькöдö, быдсөн ваа-дузумөн чышкалö.
 Асывнас воз ачыс четчас, даj челаҗсö щöщ воз кыпöдö. Тавоj ез
 i прамöја уҗлы, муртса-таj регыҗик-кежлö водыштлис пыр i бөр
 четчis. Анна-нима нывсö щöщ саҗмöдic, щöщ щöктö отсасны. Iчöt-
 Сашöс печканајасöс коравны ыстö. Мичаа мыггödic. Көмödic пагтö-
 dic da-i шуö.

— Мун да ödjөн ветлы. Ставсö корав, мед ставыс печканөн
 локтасны. Мам-пö ескөн нинöм абу лөгöдöма, да сiз-көҗ мед прö-
 ста пукавны воласны. Öҗа-сваҗҗајасад пырав да Сандрасö щöщ
 көр. Сегга Öнö-Каҗöө пырав, Иван-Öҗöө, Тикөн-Сöпjaö, Јепрог-төт-
 каад, Микаль-Сандраö, Пöлка-Марjaö, Созон-Гтепаö, Öреп-домöө,
 Öрин-төткаад... Марка-җаҗҗасад-даj пырав. Ставсö корав, мед став-
 ныс локтасны. Кодлөн печканыс абу—мед кыгансö богтасны... да
 ödjö ветлы.

Сашö рад-пырыс i мунis. Iчöt-мортыд да jона пастасöмнад—
 зiк тупыл-коҗ кажitчö. Быд керкаын Сашöс сорнитöдöны, мала-
 лöны. Гöститны корöмтö быдөн раҗeјтöны, сы-понда Iчöt-Сашö бы-
 дöнлы муса кажitчö: i бобукнад, i сошaјтнад, i сөкөлнад, i быд-
 ногыс еҗа нимтасны.

Сашö быд керкаын пырöм-мыгт öҗик-пөлöс сорни лептö. Муö
 копыртчас, јурсö öшас да тeryба шуалö: Мамö тiјанöс талун печ-
 каннад корic... Нинöм ескö абу лөгöдöма, да мед-пö-таj прöста пу-
 кавны-көҗ воласны...

⁶⁾ Бандур—ворсан,

— Но-о, печканон!.. Бур делө. Пукгы-но да шөйтчы...

— Ег-на-өд муз. Мамө өдјөн щөктіс ветлыны да ог ешты... Ставныд локтө, мамө ставнытө щөктіс корны. Печканыд-кө абу-кыгантө богтө...

Сашө өдјөн і котраліс. Быдлаө пыраліс. Гортас локтіс да, мамыс вьл-пөв-на щөктө ветлыны маті-гөгөрсә сугедјасөс коравны.

— Сашө, бур-ныв, вәј Степан-Сандрө-ордад јешщө ветлы, дај Јарө-Катаад пырав. Палө-Наталтө щөщ чукөст. Сөгга јешщө Марја-вежантө-дај кор, Пекла-төткатө, Ічин-Өгрөтө, Мітреј-Өгаштө, Сан-дыр-Тонөтө... Нө сөгга мукөд-ордас бөрынас бара ветлан.

Сашө муртса шонтыөыштіс да бара і котөртіс.

Анна мыј вермө мамлы отсәгө; ватө пыртө, шомөс вөчө, сөчөн быглалө, шаңга разөдө, картопель кулө. Ставсө колө терыба вөчны, мед ескө быдлаө сузчан, да-өд мед быдтор вөлі вөчөма бу-ра да мичаа.

Варуклөн еща быдсама-сікас һаңтө пөжалісны!.. І ід-сора-тупөстө, і шобді-сора-тупөстө, і жежыд-көрөвәјтө, прөстө-көрөвәјтө, і көвдумтө, і пірөгтө, і рыска-шаңгатө, і өтруба-шаңгатө, і шыдөса-шаңгатө, і картупель-шаңгатө, і нөкја-шаңгатө, і аңкыща-пірөгтө, і шыдөса-пірөгтө, уна-сікас көлачкофјас, шап-преңікјас, выјсукуыс да нөкјыс гудралөм лапајас да уна-сікас сөчөнјас.

Муртса-на пөжәсгөс, бара-һін мөдісны пугыны лөгөдчыны, зік пач-тырыс чугун да гырыч өујалісны. Унатор-на ез төр да ортка-керкаса пачө петкөдісны.

Ічөт-Сашлөн важөн-һін ветлысгөс. Гөртө локтіс да щөщ отсәгө, чышкө да мыскө.

Коркө лунлаһыс пөжәсгөс-керсгөс, пелькөдчысгөс дај гөстјас мөдісны локтавыны, кодыс печканон, кодыс кыганон, быдсөн ужөн локтөны. Пырасны да ыжыда пернапас чөвтасны, сөгга быдөнлы копыртчасны да гөгһыч чургөдіг-мозыс варовітны мөдасны.

— Уф, зік музтөз лоі локтөма... Еща кысгөі...

— Лок-но, лок... Нһнөм ескө ег лөгөдө-да, сізі көт, прөстө пукалыштө, сөмын јөзсө мучітөм ескө лөб-да. Везіг гојны һһнөм ег лөгөд... О-јөј, мыјла-нө тамда һаңсө вәјһн?.. Өд кущөмакө пөжәсі-жө... Вәј-но пөртчыс да муз-вылад румка-віна көт відлышт, – бы-дөнлы Варук шуалө меліа. Пөртчөдас да вінаөн јуктөдө.

Гөстјас зік-һін керка тырыс локталісны, ставыс мича сарапа-наөө. Лабіч-гөгөрыс быдсөн јөз дај улөсјас-вылө пукгалөмаөг. Јеп-рог-төткаө нароснө скамјала лоі ветлыны да пызан-дорө содтөд вөчны.

Варук мыј вермө өтторјө јуктасө. Быдсама-сікас віна лөгөдө-ма. Первој прөстө-вінаөн јукталіс, сөгга сакарөн, сөгга чөдјаөн, сөгга сетөраөн, лөмјаөн, озјаөн, өмізаөн, сөла-озјаөн, камбертаөн, компәсејаөн. Мукөд бабајас румкатө богтасны, вом-дорас вәјласны да еща шензасны:

— Атто, чөскыд-жо тенад, Варук, вина!.. Етамда өикас да ставыс чөскыдыг чөскыджыкөг...

— Чөв, нылеңкој даждө нинөм ег вермы лөсөдны... Мыј-кө сиз, көт прөста пукалыштө да мыјда... Но, вај-но јувышт; да пьдөсө-зыс і ју.

Бабајас ічөтїкаөн, чїпан-моз, еща чурскөдасны. Чурснїтасны да јурнас лөтнїтасны, чурснїтасны да лөтнїтасны, сөгга пьдөсөзыс швїчнїтасны да румкатө јурвылас кымынөн толькө кашкыласны.

— Со-өд, јуі ег... Небог-тај румкаыд косамміс-на—быд-румка јуөм-бөрын бабајас ошјыгөны.

Бабајас јона-нын гажмөмны, вывтї варовөс. Ыжыд туж-вылөз шумыс кылө. Мукөд мужїкјаслөн ескөн голаыс гїлалө-жө-да, сөмын-тај некөд оз лыгт ветлынысө-а Јогора важөн-нын кылчї-вывгань чурјалө, көсјылас-нын мунны, мөдөдчылас-нын да бөр бергөд-час. Кымыныскө мурөслас-жө!..

Пөлка-Марја чөрссө печканө сащкїс да гывны горөдіс: „Ој-дај гөгыл-кө, гөгыл“... Бабајас ылөмтө зев радејтөны. Ңылөны гораа, лајкјөдлөны куҗаа. Гөлөсјас бурөг. Јогора ылөмтө кывліс да некыҗї ассө кутны оз вермы, сїҗї і котөртө. Керкаас пыріс да чөтїк мөгтөр помка-пыҗҗї пуктїс.

— О-о, Јогора лөктөма!—горөдісны друг бабајас.—Вајө морлыг гачсө когалө... леҗамөј...

Бабајаслы унаыг гаралөм оз ков. Муртса кывлісны „гач когалөм“—ставныс сералїг-тырјї ускөдчїсны Јогора-вылө.

Јогора шөјө-пөјө воші. Первој сөмын вөлі шпынналө, «оз-жө-пө-өд збылыг **косавны**»—вөлі мөвпалө. Бабајасыд ускөдчїсны-да, неуна повчїс-коҗ. Мыј вермө ескө воҗсагө-жө, сөмын уна јөзыдкөд нем кергыны оз вермы. Бабајас жоҗас водтөдісны да муҗтөзыс песїсны, зев дыр тешітчїсны, сөгга бөрја-пом жалныс бөстїс да леҗїсны.

— Варук, чөрту—вај сет өтїк чашка вина...

— Тащөма гажөдчөм-вөсна поҗө-нын јуктавны,—шуөны бабајас.

Варук кык чашка вина Јогорлы сетїс дај румкаыд јуктыштїс. Мукөд бабајас асгыс румка-пыдөссө быдсө Јогоралы чурснїтны сетөны. Јогоралы вельлөгыд лоі, быдсөн серамыс петө. Көсјїс-нын ескө јөктыштны да кущөмкө баба барана гач-јывгыд калтыштїс. Јогора өдјөнжык ывлаө ускөдчїс. Туж-вывтї мунө да быдсөн довјалө, шатпалө. Ачыс зев рад, сералїг-тырјї вом-гор-улас шуө: «Ташөма му-чїтөмнад-кө мынан, быдлун көт ветлы... А спөгөг бабајасыд!..»

Бабајаслөн гаж век сөдө да сөдө. Оҗа-сватҗаөс пөдтыны пондылісны. Жоҗө водтөдісны да ној-чышјанөн вевтїсны. Варуклы куім сула винаөн лоі мездыны, чөдја-вина сетїс.

Оҗалы быҗ лоі вина сулатө бөстны да јуктыштны. Гудөк-пыҗҗї бабајас вомнас ворсыштїсны:

„da döromanöj жеңыд,
da кушаканöj паскыд“...

Öda jöктыштис да сесга кока-румкаөн јуктасны mödic. Бабајас чурсјөдласны-чурсјөдласны да пыдөсөзыс і шпычнитасны, а румкасө век јурө камгөны.

Сылісны-јөктісны да сесга Варук сојны пондіс корөны. Пызансајө пукөісны, ставныс төрөдчісны. Ој-ој, эескыда-жө сујөісны! Весіг јем коластаныс оз төр.

— Вајө-но сојыштө, сојыштө... Нінөм-өд ег лөгөд-да і вердныс ескө нінөмөн-да... Но-өд һаһсө да мыјда сојө-дај... Öda-сватта вај черіһаһсө когав-но...

Варук медвоэ келчі-черіһаһ вајіс, сесга шука-черіһаһ, сесга сола-черіһаһ. Чері-бөрын ыжыд тастіөн порг-јаја-шыд вајіс, тастіас куымыс содтыліс. Сесга свежеј-кукаһ-шыд вајіс. Кукаһ шыд бара-на содтыліс, сесга нөкјөн-жарітөм картошка, сесга порг-госөн жарітөм. Картошка-бөрын жарітөм-јај вајіс, сесга жарітөм-чері вајіс, сесга шыдөса-рок, картопела-рок, гөса-рок, өтруба-рок, зөр-шыдөса-рок, гречуга-рок, рөч-аһкыщ, прөстөј аһкыщ, јөла-рок, проса-рок, ріса-рок, јајөсныча. высука-дрөчөна, шөбді-пыча-нөкја-дрөчөна, јум-лаз, лөмја-лаз, чөдја-лаз, сетөра-лаз. Лаз-бөрын сесга кігел пондіс вајавны, медвоэ картопела-кігел вајіс, чөд-сөра-кігел, чужваа-кігел, нөкја-кігел, сола-кігел, прөстөј-кігел. Сесга чөдја-чужва вајіс, көтөдөм-пареһча, пөжөм-јөв, пувја-јөв, чөдја-јөв, нөкја-рыг. Сојіг-чөжыс сесга Варук сурөн јукталө: тајја-сурөн, прөста-сурөн, ырөшөн.

Бабајас сојөны нөжјөн, оз зөв јона термасны. Сојантө вајасны да, сөмын морт-өткікөсөн паһыштны-і сурлө. Уна-мортыдлы ыжыд тастіөн колө вајны, а өікасјастө зөв ещаөн вајөны. Лазјастө зөв ічөт блудјөн вајыштасны, бабајас морт-өткікөсөн һаһөн чуһыштасны дај косаммас.

Уна-өікас һаһһад, уна-өікас сојанһад да уна-өікас јуанһад бабајаслөн рушкујас быдсөн жажјалас, полтчас, нөбасөны быттө.

— Аттө тенад, Варук, сојан лөгөдөма! Сікас-вылө өікас... Поткөдны-кө те јөзсө көсјөмыд-а...— шуөны мукөд бабајас.

— Чөв, нінөм-өд ег прамөја лөгөд... Мед-но мыјкө, һаһсө да мыјда көт сојінныд. Мед нурјасыштінныд... — шуө Варук быд сорһи-бөрын. Сікас вајас-да, бара тајөс-жө шуас.

Сојөм-бөрын бабајас тојасны mödicны да вөјпгыны пондісны. Ок, мукөд бабајас јона і мастөрөс, сорһыд толькө эөлгө-петө!...

— Аттө, нылеһкој, омөл жө сіјө баба... Мужіксө оз кывзы... Öд ыжјассө-пө весіг кызкө мөдногөн шырө... — Бөггасны да еща быдтортө висталасны да-өд збылысөэ ескөдас, быттө сіці і вөвлөма.

Тојасөмһад да вөјпгөмһад зөв регыдөн лөраыс колі. Варук пөв-мөд радјысөіс вйна-румкаөн да пажнајтны пондіс корөны. Коргө сојны да шуалө:

— Нинөм, ескөн, гојныс абу-да, сиң көт һаңсө да мыјда го-
 жыштө...

Пажнајтигөн бара-жө сымда-сикас гојан да јуан вајалис. Баба-
 јас гојомгыд оз зев петитчыны, мыј вајасны сижө і паңыштөны, ставыс
 мыјыскө-да номсалөны, рушку жажјалөмыг һекод оз пов.

Рытја-дорын гөстјас сөгга гортлаң мөдисны довгыны. Варук
 быд-бабалы гөснич сетө. Быд-сикас һаңтө пуктас, моздор-тыр те-
 час. Мукөд бабајас быттө оз көсјыны бөгтны, петитчөны:

— Чөв, нылө, мун сетыг. Етамда ог-жө бөгт. Öд талун-на-жө
 гортын пөжагі.

— Кыс-на јешцө он бөгт...

— Но, господіө, Марја! Мыјла-нө пуктан?..

— Бөгт. Чельафидлы нуан-да, кушцөм радөө лооны... Мун се-
 тыг, бара, ен чіганітчы, медга мортыс!.. Бөгт шуөны.

Бабајас ышһагасны-ышһагасны-да, сөгга бөр-вылас богта-
 сны-жө.

— Пасібө, пасібө Варук... Го-пасібө Сашөлы-і, Анналы-і...
 Ыжыд со-пасібө.

— Нинөм-вылө пасібөыс... Аслыныд пасібө, јешцө-тај-со ен
 омөлтө да волінныд... Сиң көт јөзсө мучитөма лоі... Сөгга ен диві-
 тө-дај... Воңлаң волө... Тајө, ескө, қик прөстө лоі коравлөма-да,
 нинөм весіг прамөја гојны ег лөзөдлы...

Ічөт-Іван.

Алімент-частушкајас.

(Нывјаслөн быланторјас).

I

Быдөн өні төдө, мыј лоө „алимент“. Тајө алиментыс зев ескө буртор-да,
 сөмын зонјаслы алиментыс озжык өдлөм-вылө во. Сы-вөсна нывјас мукөд-дырји
 геравлөны зонјас-вылас дај частушкајас алимент-јывөыс былөны.

Өтчыд окалі ме зонмөс.

Сафтөг повзис коңөр-зон:

Тајө окалөмгыд, шуө,

Кага-көрым перјан-он?

Муса-Васук, мыјла пышјан?

Мыјла аскофтө он чајт?

Васук шуө: ог-кө пышјы,

Лоас сетны уна шайт!

Вөјдөр нывјас-динө мунны

Зонлөн терыб вөлі кок.

Өні мырдөн сижөс коран,

Судыг полө да оз лок!

Важон зонлы логыд вөлі,
 Öні нывлы воіс кад.
 Мукöд-дырји мукöд зонмыс
 Ваö пырны веöг рад!
 Шонди-банöј Петрованöј,
 Дона-Петук, муса-зон,
 Регыд кага теныд ваја:
 Асгыд питö вердан-он?

II.

Унжык-нылыслы абу ескö зев долыд, кор најö сөктасны. Норагöны најö зонјас-вылад.

Ваңук окасигас кайтліс:
 Те-төг öти-лун ог ов!
 Нöксö курыштіс да шуіс:
 Мем-пö тащöмыд оз ков!
 Öкмыс тöлыс-бöрын мусук
 Менам вежсіс, лоі мöд.
 Кага-кöрым куті корны,—
 Ме-пö тенö ог і тöд!

III.

Ферт, тащöм мусукјасыдлыс бурөн нинöм он бост, көт сегга каганад шыгы кув. Лоö сүдö пырны кага-кöрым (алімент) перјыны.

Ен-на, зонмö, јона серав,
 Совет-властлөн ем-на сүд!
 Мыј ме кора, регыд сетан:
 Тащöм öні тенад шуд!
 Зонкöд сүд-воғö ми пуксім,
 Зонлөн чужöмјасыс гөрді;
 Сүдлөн шуöм сещöм лоі:
 Асгыд кагатö-пö верд!
 Мыјла согган, муса Пашук?
 Сүдыс ағдас, коді бағ.
 Коркö іславлін те бура,
 Öні кыскав сегга дағ!

IV.

Алімент-сүдөтöм-бöрас долыджык-нин лоö нывјасыдлы. Сөкі најö јөщö-на јона шмонітлöны да елтлöны зонјассö.

Уна мусук Кољук виғö.
 Быд-во кага, сöмын верд.
 Кага-кöрым-вылас, Кољук,
 Зіла ужав да ен бöрд!
 Быдлун һаңсö ізö, ізö
 Міјан Öльö, мельник-пі.
 Мельник-Öльö-өрдö мунам
 Аліментла ставным мі!

Пінжак вурөм-вылө Якө
Фенга чөжис кујим-во.

Кага-көрым сөгөа мынтис,
Пінжак вурөмјас ез ло!

Лыдтөг мусукјассө виҗлис
Јагдор-гикса Алтомон.

Өнј лыдөн сөгөа сетө
Налы мусукаган-дон!

Асгыс овсө Јогор вејис:
Ме-пө абу өнј ме!

Марја горзө: кага-көрым
Зев-на бура мынтан те!

Пемыд-инө Грisha пукоис,
Кага вердны ез-кө куј.

Kodi судлыг кыв оз кывзы,
Сылы петкөдласны пуж!

Текөд, муса-алментөј,
Нывлы воис оландыр.

Мед-жө тајө алментыс
Некор му-вылыг оз быр!

V.

Каҗтывлөны мукөд-дырји судсө-і, прокурорсө-і, милітсіјасө-і, некордөс оз ву-
нөдны. Алмент-јывгыс судитчөмыс пыр-на налы кыҗкө тешөн каҗитчө

Судҗа бөрдө. Мыј-нө лоин?
Воші, шуө, менам јур.

Быдлун кагајасөн мырса,
Некыҗ батјасыс оз сур!

Ыҗыд фивө судын лоі:
Өти кага—кујим бат.

Кујим-пыщкас кыҗкө сурі
Јеҗыд-тоша Спіра-җад!

Кодгаң лоі менам кага
Ачым корсысны ог кут.

Батсө корсны судлы щөкта,
Міјан сы-вылө і суд!

Прокурор-дінө ме муна:
Отсав меным, прокурор!

Прокурор мем лучкі шуіс:
Став законыс нывјас-дор!

Те, милітсіја, мыј узан,
Асгыд службатө он төд?

Алменттө өдјө перјы,
Меным кјө фенга сет!

Закон-чукөрыс мем лыҗыс:
Фелегатка сещөм кыв:

Kodі кага вајны кужö,
Абу омöль сіјö ныв!

VI.

Векыда-кö шуны, мукöд нылыс (шочінік жö ескö-да) ачыс корöө алімент-сö, ачыс вöтлыгö зонјас-бөрға. Оз поэ став нывсö ошкыны. Емög і на-пышкын шогмытöм, јандытöм-аңјас. Тащöм алімент-корвыс-нылыс зев удал.

Быд-вој ветла, мусук корға.

Сізім мусук менам ем.

Нінöм повны, поэö овны:

Ставныс мынтыгасны мем!

Мам оз щöкты зонкöд уэны.

Нінöм, мамук, те он тöд!

Зонкöд уэа, кага лоас,

Сöмын феңга эптад лöд!

Гöлкöд кутчіслі ме јона,

Кага сы-вылö ег гіж.

Гіжі батөн озыр-мортöс,

Гöлкöд судітчыны дыш!

Öтчүд служашщöјöс кутлі.

Ставыс лоі сегоа шаң.

Öні міча-платö новла,

Быдлун соја жежыд-һаң!

Оз-кö радејт менö зонмыс,

Пуа сылы самöкур.

Самöкуртöг, кода-суртöг

Аліментјасыс оз сур!

Öгрö кага-кöрым перјö,

Кага-кöрым перја ме.

Те-dop вістала ме, Öгрö,

Ме-dop, Öгрö, вістав те!

Јуе.

„Регыд нырвомад рабышта“.

Талун празнік. Вічко-жыңһаң асыбыд-на јургö. То öткөн эвöнітöны, то друг ставнас ватагаавны мöдасны. Вагка-стөрöж эвöнітны саммö. Уна-мортöс эвөн-шыас јöктöдас, эік быдтö гудöкасö.

Кырув-сіктын празнік-кежлö уна віна вöчöны, уна гөстјасöс відчігöны. Мужікјас-мужікöс, бабајас-бабаöс. Вічко-бöрын быдөн „öбöдајтны“ корöны, ставыс ас-гортаныс щöктöны пырны.

Празнік-кежлö Івö-Степан щöщ вескалі. Віт-во-һін карын оліс да гөстітны локтіс. Важ-чужан-інтö век гажыд петö відлыны. Сік-тын быдсөн тöдсаöс. Ставыс горнітöны, быдтор јуасöны.

— А-а, Степан Іванöвіч локтöма... Олан-вылан! Горттö відлыны бара-на локтöмыд... Мыјыжда быдмöмыд!.. Мунігад-öд эік-на челафкоф і вöлін... Том-јöзыд со ödjö быдмöны!..

Степан-дорыг жөзүд оз і бырав. Өтік сорһитөдас-сорһитөдас, сөгга мөд локтас. Быдсөн здоровайтчыны. Сізі асыв-быд.

Луншөрлаң жөзүд гажмыштисны.

Степан винатө омөла-на жульвліс-да век көсјө ічөтика пөт-чыштны, быдтө јандыгө-коқ. Быдлаө чуқсалөны, ставыс сојны да гөститны корөны, а ачыс һекытчө оз вермы мунны. Өтiклаө пон-дылас мунны, а кодкө паныд-сүрө мөд-морт да бөр бергөдас, мөд-лаө пондас кыскыны. Бөрја-помыс сөгга Өңө-ордө пыріс да лабі-час і пуқоіс.

Өңөјасын керка-тырыс јөз. Керкаас јөзысла жар, табак шыныс-лөз. Пызан-гөгөр тырыс јөз пуқөмаг да сојоны. Степанлы ічөтік-кост вөчiсны да щөщ пуқөдісны, паһағны щөктөны, а Өңө-ҕағыс өтторјө чашкаөн да чашкаөн сетө.

— Тырмас-һин-но... Сөгга-өд ме тағтө кодға...

— Но-о, тајөнтө он-на-жө кодчы... Вај-но, бост регыджык...

— Тырмас, збылөғ тырмас...

— Но, ен чiғанитчы, бара... Мыј сен манитан... ју колөкө, а то јур-вылад кіста... Но, пыдөсөғыз ју. Тенгыд-өмөј мылөстө код-кө јуас...

Степан зік-һин пөдны пондіс, вылас-вылө чашка-тырөн вина сетөны. Јона і јуіс да сојіс!.. Быдсө гажмыштiс. Мурта-на ывла-вылө петіс пыр і бара кыскісны, Петыр-ордөғ нуісны.

— Степан, лок пуқғы да сој... Өдјөнжык-но... Уғөдасны і быдөн.

— да-өд ме өні сојі, муртса пызан-сајыс четчі. Рушкуөј зік-һин тыр.

— Аттө, кущөм те најан-морт вөпөмыд. Пуқсан-он-а... Лок, колөкө, пуқғы, а то бара кучкыған.

Степан век-на көсјө пөтiтчыны, рушкусө малалө да петкөдлө. Һинөмтор; колө көғ оз, бығ пуқғы да сој. Кык кiөдыс бөстiсны да пызан-дорас і пуқөдісны. Петыр һеуна гажмыштөма-һин. Ыжыд чашка бөстөма да винасө туіснас і новлөдлө. Степанлы вылас-вылө сетө.

— Ју колөкө, а он-кө-өд регыд нырвомад рабышта.. Ју да то һағсө-көғ сој. Вот, сомокағтыд! Ју колөкө пыдөсөғыз... На лыбө туіс-помғыс ју. Ставсө ју.

— Збылөғ дажжө оз ков... Зев-һин ме јона кодзі...

— Кыс-на јешщө он... Ју колөкө да сој, он-кө өд регыд чаш-канас шваһита.

Степан і вөрғыныс оз лығт. Рушкуыс зік-һин жажјалөма, а век јуны да сојны щөктөны. Бөрја-помыс зік-һин сағтөгыс кодзіс, журыс сізі і бергалө. Муртса сарајөғыз котөртны уғитіс—пыр івос-ны мөдіс. Восіс да восіс, чуғ ты і гөлөм оз пет, а керка өғөссө востөма да Петыр ыжыд-гөлөсөн горзө:

— Степан, ен колөкө чiғанитчы... Ен колөкө пышјав... Лок колөкө, а то мунакө регыд нырвомад рабышта...

Ічөт-Іван.

Воґо—јонҗыка да бурҗыка!

Март-тöлыгын таво мi, комi-гiҗыҗас да комi-гiҗöд-dop олыҗас, лөгöдiм комi-гiҗыҗаслыҗ-чукөр, пролетариат-моз олöм-вылас-виҗöдыҗаслыҗ öтүвтчöм, КАПП... Ми көсҗим тајö чукөр-пырыс: 1) котыртны комi гiҗыҗасöс, медем најö öтүвтчöмөн бурҗыка да öдјөнҗык вермасны паскөдны, сөвмөдны комi лиҗература, выль-бур-олöм-лөгöдны отсалыҗ лиҗература: 2) төдмавны выль заводитыҗ-гiҗыҗасöс селькорҗас-пiыҗ, став комi јöz-пiыҗ да најös КАПП-ö бо-гтöмөн петкөдны бур-гiҗыҗö: 3) ас-костын велөдчöм-уж нуөдны—мыҗла колö гiҗöм, кыҗи да мыҗ-җылыҗ колö öни гiҗны, кыҗи да мыҗ-җылыҗык гiҗавлөмаөг важөн, кыҗи да мыҗ-җылыҗык гiҗöны гiҗыҗас мукөд-јöзлөн (рочлөн, удмуртлөн да мукөдлөн); комi гiҗöдҗас видлалөмөн да на-җылыҗ сорҗитөмөн велөдчыны, мөда-мөдös велөдны бурҗыка, лөгыдҗыка, колантор-җылыҗык гiҗны, комi гiҗöм бурмөдны; 4) төдмөдны јонҗыка комi-јöзсö кущөм могҗас комi лиҗература-воҗын, комi ыҗаҗаслөн коланлуныс, КАПП-лөн могҗас; медега тајö ужсö нуөдны том-јöz-пiын.

Котыртчөм-заводитөмсаҗ колi сiҗим төлыҗ. Ез. вөв кокни ужавны КАПП-лы: комi-гiҗыҗас вывти разi-пелi олöны, унаыҗ мөда-мөдсö оз төдны — көни кодi, ужавны лөи ыөти-гөмтөг, гiҗöдҗасны-мös ыкөн прамеҗа вөли печатајтны...

Но мыҗ поҗö вөли тајö каднас вөчны — вөчим; 1) унҗык бур-комi-гiҗыҗассö котыртим КАПП-ö; öни сен 31 морт; 2) чукөртлим КАПП-лыҗ медвоҗа конференцiҗа, көни бура сорҗитим кыҗи комi-гiҗыҗаслы воҗö котыртчыны, КАПП-уж-җылыҗ, комi-гiҗöм-җылыҗ... 3) төдмөдiм асланым ужҗасөн селькорҗасöс медвоҗа селькор-җезд-вылын; сы-бөрын селькорҗас-пiыҗ пондiсны унҗык петны комi-гiҗыҗас; 4) КАПП-ымсаҗ леҗим автономiҗалы - вит-во тыриҗ-кежлө комiөн ыҗа („Комi“-ыма); 5) јона төдмөдiм КАПП-өн комi-јöзсö, вiставлим ассыным ужҗас-җылыҗ, кущөм могҗас лиҗература-воҗын, ыеуна петкөдлим важ-комi-гiҗыҗаслыҗ да код-сурö выль-гiҗыҗас-лыҗ миҗа-гiҗöдҗассö „Комi-Сiкт“-гаҗетса „Комi гiҗöм“-лиҗтбокын; леҗим тајö төлыҗаснас (маҗ-төлыҗсаҗ) 20 нумер „Комi гiҗöм“-лиҗт-бок; сетчö леҗим: а) 16 ставта комi-лиҗература-җылыҗ, кущөм колö лоны лиҗература, гiҗыҗас, КАПП уж-җылыҗ, комi-гiҗыҗас-җылыҗ...; б) 2 ставта—кыҗи бурҗыка гiҗны комiөн (гiҗны заводитыҗаслы indöдҗас); в) öти ыҗа-вылө крiҗика; г) 12 миҗа-вiет миҗа-гiҗыҗаслыҗ (9 авторлөн); д) 46 сыланлыҗ-фанҗас (сҗикотвореҗне) комi-гiҗыҗас-лыҗ (21 авторлөн). Тајö лиҗтбок јона отсалiс котыдтны комi парма-паста-разалөм комi-гiҗыҗасöс, југдөдны выль-комi-гiҗыҗасöс, петкөдлыны комi-гiҗыҗаслыҗ миҗа-гiҗöдҗассö, төдмөдны комi-воҗ-тырös-лиҗература коланлуныс... б) тајö төлыҗаснас КАПП-ö воiс видлалөм-вылө да печатајтөм-вылө уна миҗа-гiҗöдҗас комi-гiҗыҗас-

лөн, унжыкыс—выл-заводитчыг-гижыгяслөн; сөмын еща төріс мијан „Комі гижом“-лыстбокад. Ставыс воөма вөлі: а) 36 вiгт (10 важ-гижыслөн да 14 выл-гижыслөн), б) 173 ғыланлыфдан (11 важ-гижыслөн, 57 выл-гижыслөн).

Та-серты-нын төдчө: медем петкөдлыны комі-литературасө комі-жөзлы, медем сөвмөдны комі-литература, медем паскөдны КАПП выл-комі-гижыгясөн, медем велөдчыны гижны—колө унжык печатајтны комі-гижөдјас. Печатајтан-ин прамеја ез вөв. Ми мыргим лөгөдны комі-литература-журнал. Таво-кежлө тајө ез-на ло лөгөдөм. Ми вермим таво-кежлө бостны аслыным сөмын литература-јукөд „Ордым“-журналыг. Тајө—ыжыд вокков-нын воэө. Татчө унжык-нын төрас мича-гижөдјас, ыжыджык гижөдјас. Колө сөмын нөшта јона бостчывыны гижны комі-гижыгяслы.

Кушөм мед-колан ужјас өні КАПП-возын:

1) Котыртны КАПП-ө важ-гижыгясөс (кодi-на абу пырөма) да гижны-заводитчыгяс-пые коргавны бур-комі-гижыгясөс;

2) Јонжыка гижаны ВАПП-көд, сылыг отсөг да индөдјас корны; гижаны щөщ пермјак, воөак да мукөд гижыгяскөд—төдмавын налыс ужалөмсө да вiставлыны асланым-ужјас-јылыг;

3) лөгөдны буржыка ас-кост-велөдчан-уж: а) лөгөдавны кружокјас (көні ем 2-3 морт да унжык КАПП-шлен) да велөдчыны сен торја программа-өертi; б) „Ордым“-журналын щөкыджыка печатајтны индөдјас (кызи гижны, мыј-јылысжык гижны i с. в.); сені печатајтны быдсамажык-өикаса комі-мича-гижөдјас да унжык гижыгылыг (щөщ бурлунсө да омөльлунсө индалөмөн); в) щөкыджыка КАПП собрањејас-вылын вiдавны асгыным мича-гижөдјаснымөс да сөрнитны на-јылыг;

4) Комі-жөзөс јонжыка төдмөдны комі-литератураөн, вiставлыны комі-ныгајаслыг, комі-литературалыг коланлунсө, разөдны комі-ныгајас на-пйын; ташөм ужсө позө нуөдны собрањејас-вылын, лыдфысан-керкајасын, бiблиотекајасын, комі-рытјас вөчалөмөн i с. в.

5) буржыка леэны „Комі гижөдчукөр“-јукөд „Ордым“-журналын (колан-гижөдјас, бур-гижөдјас i с. в.).

Тајө ставыс бура артмас, пондасны-кө комі-гижыгяс быдөн ужавны да отсавны КАПП-правлењеылы.

А. Чапд.

Мил. № 1

Редколлегия: { Булышев Ф. И. Попов Н. И.
Минин М. П. Темноев Н. И. Редактор: А. Надеев.
Надеев А. Н.

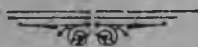
Суздөј быд-тöлығын-петан журнал

= ОРДЫМ =

Гижöны сетчö коміөн: Сöвет-власт да ВКП-партіја ужалöм-
жылые, өктса олöм-жылые, крестана-
олöмсö да овмөссö бурмөдöм-лөсө-
дöм-жылые, коперативјас-жылые, ко-
міөн гижöм-жылые да бур-мича-гижöд-
јас (өткјас, өгтјас) да уна мукöд-
тор.

Быд номерын: 50—60 лытбок-сајас, лобны
герпасјас.

доныс: гражданагы . . . 30 урөн тöлые.
учреждөң-
нејаслы да
организатсіја-
јаслы 60 урөн тöлые.

**Журнал суздан
да гижöдјас-ыстан
адрес:**

Сыктывдін-кар, Вадорвыв-
улыч, 41 № керка — „ОРДЫМ“
журналлы.

НЭЖ Коми
1-1

Торја-номерөн ньобыяслы - 50 ур.

4